

הישיבה השמינית של הכנסת האחת-עשרה

יום שני, כ"ו בתשרי התשמ"ה (22 באוקטובר 1984)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:04

א. דברי יושב-ראש הכנסת עם פתיחת מושב החורף

מדאיגות מאוד, על מצבם של אחינו היהודים ברוסיה, על מצבם של מסורבי העלייה, על ההתעמרות הקשה, המדאיגה והמיונתרת של השלטונות במסורבי העלייה, ועל הדאגה המפעמת כלבם של אחינו בכרית-המועצות ושל כל תושבי מדינת ישראל. אני בטוח של כל עם ישראל וכל מי ששומר חופש — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
האם כל יום צריך להעלות את הנושא הזה?

מאיר כהנא (תנועת כך):
ערכי, שתוק שם.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת כהנא, אל תעזור לי. חבר הכנסת טובי, אל תפריע ליושב-ראש.

אני משוכנע שלא רק כל בתי-ישראל אלא כל אוהבי החופש מוטרידים יחד אתנו ממצב זה.

לפיכך, כישיבה של היושב-ראש והסגנים, שנחקימה היום, הוחלט לסטות מהנוהג הקיים, שלפיו אין מעלים בשבוע הראשון של הכנסת הצעות לסדר-היום; ועל דעת הסגנים ועל דעתי קבענו, שביום ד' הקרוב, לאחר שיחתם הדיון בנושא שלפנינו, נקיים דיון בהצעות רחופות לסדר-היום, כדי להעלות את עניינם של יהודי בריית-המועצות. אני משוכנע שדיון זה הוא חובה לכולנו, ואני משוכנע שדיון זה ייתן ביטוי נאמן לרצוני לכה של הכנסת ולרצוני לכו של הציבור כולו לגבי הדאגה המפעמת בלבנו לגורלם של אחינו הנמצאים שם.

ב. הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והכלכלי

יותר, וככל שנעשה זאת באורח מלא יותר ובקצב גובר, כן תקצר תקופת המעבר הקשה הצפויה לחברה שלנו. חידוש הצמיחה יחייב אותנו לגייס אמצעים מבחוץ, לרחום משאבים מבית, להעביר משירותים לייצור ולשנות את מבנה המשק, פירושם של כל אלה הוא בבת אחת גם יותר עול, גם יותר תקווה.

ממשלת האחדות הלאומית החלה לפעול לפני 38 ימים. לא בכול היא מסכימה, אך היא מסכימה שיש צורך לאחד את העם, להבריא את המשק, להבטיח את הגליל ולפנות את לבנון, לחזק את הביטחון ולחדש את תהליך השלום באזור. בעצם הקמת ממשלה כזאת עדיין אין פתרון אף לא לאחת מהבעיות הללו. ממשלה החבה יוצרת הזדמנות טובה יותר להתמודד עם הבעיות הכבדות. אך אין היא חוסכת את הצורך שבהתמודדות עצמה. עצם הקמת הממשלה הורידה במקצת מהעול של הוויכוח הלאומי ושחררה אותו מההפרדה שנכלה כשנאת אחים. היא אפשרה להתחיל לטפל בנושא הכלכלי, כבעיית

מוכיר הכנסת. ש' יעקבסון:
כבוד הנשיא!

(חברי הכנסת מקבילים בקימה את פני הנשיא).

היו"ר ש' הלל:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

כבוד הנשיא, רבותי חברי הכנסת, ברצוני לברך את חברי הבית בפתיחת מושב הכנסת.

זוהי הישיבה הראשונה של ישיבות הכנסת הסדירות. הפגרה הקבועה בחוק נסתיימה. מעתה תקיים הכנסת את ישיבותיה לפי החוק כסדרן. שלושה ימים בשבוע, ואני מקווה שהממשלה תמלא את חובתה ותספק לכנסת נושאים לדיון והצעות חוקים. אני גם מזמין את חברי הכנסת להגשים את זכותם, לגלות פעילות מלאה בעבודת הבית, ואף ליטול יוזמת חקיקה ולהעלות נושאים לדיון.

אני שמח להודיע לחברי הבית ולציבור, כי התגברנו על המשבר — משבר-הזוטא של הוועדות — והיום קבעה ועדת הכנסת יושבים-ראש קבועים לחשע ועדות של הכית ולוועדה העשירית, ועדת העלייה והקליטה, יקבע יושב-ראש קבוע בשבוע הבא. כבר ניתנה לי האפשרות לזמן היום שבע ישיבות של ועדות, כדי שתבחנה את היושבים-ראש שלהן. לפיכך, אני מקווה ומאחל, שעבודת הוועדות תיכנס לתוקפה כסדרה.

חברי הכנסת, בטרם נעבור לסדר-היום שלפנינו, ברצוני לומר, כי בזמן האחרון הגיעו אלינו ידיעות מדאיגות,

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, על סדר-יומה של הכנסת היום: הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והכלכלי, ימסור את ההודעה ראש הממשלה, לפני שאומינו, ברצוני לברך אותו על שובו משליחותו הקשה והעדינה לארצות-הברית. כבוד ראש הממשלה, בבקשה.

ראש הממשלה ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מודה ליושב-ראש הכנסת על דברי הברכה, ואני רוצה להגיד לחברי הבית, שהממשלה שתתף ברצון פעולה עם-הכנסת ותקפיד על קיומם של חיים פרלמנטריים תקינים ומכובדים, כיאה למדינה.

חברי הבית, באה לימור לבית הזה, שמעתה ואילך תחרזו הממשלה כשני נושאים עיקריים: בלימת האינפלציה וחידוש הצמיחה במשק, בלימת האינפלציה תחייב אותנו להדק גגורות, להתאפק, להצטמצם, להתנזר, לעבוד יותר ולהפיק

שכן בין ינואר לבין אוקטובר השנה הוציאו חושבי הארץ כמיליארד דולרים על נסיעות לחוץ-לארץ. על יבוא מצרים מותרת הוצאו עוד כמה מאות מיליוני דולרים. הממשלה החליטה אפוא להקטין לחצי את ההקצבות לנסיעות לחוץ-לארץ ולאסור יבוא מצרי מותרות לחצי שנה לפחות.

ועתה הגענו לשני האתגרים המכריעים — בלימת האינפלציה וחידוש הצמיחה. לשניהם היבטים חברתיים. אסור שבלימת האינפלציה תיפול רק על שכמם של העובדים, ואסור שחידוש הצמיחה לא יישמש הודמנות לעודד ולפתח את אזורי הפיתוח ואת ערי הפיתוח. יתר על כן, צריך להיזהר שאתגר אחד לא יחסל את הסיכוי לעמוד באתגר האחר. אם נטפל רק בבלימת האינפלציה, עלולה להיווצר אבטלה רבתי. אם נטפל רק בחידוש הצמיחה — עלולה האינפלציה לגאות. כדי לאסור את האינפלציה דרושה הידברות מבית בדרך של משאומתן, וכדי לעודד את הצמיחה צריך גם השקעות מבחוץ. עלידי שכנוע של גורמים חיצוניים.

החלטנו אפוא להקים נגנון להידברות בין המרכיבים העיקריים במשק הישראלי: מועצה כלכלית משותפת לממשלה, להסתדרות וללשכת התאומים, המאגדת בתוכה את המעסיקים. המועצה שהוקמה מונה 18 חברים בראשותי. היא החלה לפעול עלידי הקמת ועדות מומחים, שעליהן להציע דרכים מפורטות להקטנת האבטלה, בבלימת האינפלציה, להגדלת פרוין העבודה, להעמקת גביית המסים ולמלחמה בהון השחור.

שר האוצר הקים צוות מומחים מצומצם, היושב גם בשעות אלה, והוא הולך ומשלים את עבודתו לגבי החישובים הכספיים, הצעדים החוקיים, המשמעויות החקיקיות המתחייבות מהסכם לאומי, אשר נקרא לפעמים "עסקת חבילה".

עם זה, נמשכת ההידברות עם ההסתדרות; ושמתחיל לקרוא הבוקר, חבוי הכנסת, את החלטת הוועדה המרכזת של ההסתדרות מאתמול. שכן היתר נאמר בה: "ציבור העובדים יהיה מוכן להרוס את תחומתו להסדר כולל במסגרת התרומה למשק". אני מציין בסיפוק את החלטת תק"ם — התנועה הקיבוצית המאוחדת — להוידא את רמת החיים ב-3%.

אני מצטער מאוד על ייקורם של מצרכים ללא הצדקה; ואני יודע שחלק ניכר של התעשיינים מגנה את זה כמוני.

התוכניות הולכות ונשלמות, ואנו פועלים בקצב, מבלי לתת לפניקה מקום בשיקולים; ואני מקווה שבימים הקרובים ביותר נוכל להשלים את המשאומתן ולסיים את עיבוד הפרטים כאחד.

בד בבד עם המשאומתן ותהליך התכנון המפורט הוחלט גם לנקוט צעדים — בעיקר עלידי פנייה לארצות-הברית — כדי למנוע ייבוש פתאומי ברזרבות מטבע-החריץ, או זעזוע במערכת הבנקאית שלנו, או התפרצות מסיבית של אבטלה כארצנו. לשם כך — ולמרות העיתוי העדין מבחינת המערכת הפוליטית המתנהלת עכשיו בארצות-הברית — החלטתי להיענות להמנה שקיבלתי מנשיא ארצות-הברית מר רוונל רייגן ולצאת לדרך.

כבואנו, מר יצחק שמיר ואנוכי, לווינגטון הצגנו את הדילמה הישראלית האמיתית: כיצד להישאר מדינה דמוקרטית ועצמאית בעלת כושר הגנה עצמאי בתוך מציאות, שהאיום הערבי חבר בה עם סיוע סובייטי מסיבי; כיצד לעשות זאת מבלי להרוס את המשק שלנו, את הכלכלה שלנו, המשלמת את המחיר הגבוה של הביטחון; ויתר על כן: כיצד

לבנון, בתוכניותו ההצטיידות ובפנייה מחודשת לעבר תהליך השלום.

אך עיקר הבעיות עוד לפנינו, לא מאחורינו. כאשר הממשלה הזאת כוננה, כבר היה המשק שלנו שריר בשיאו של סחרור כלכלי. הוא הותקף בשורה של חוליים, שריפויים מחייב אמצעים סותרים. האינפלציה הגלויה הגיעה ל-400%, והיא גררה אחריה אינפלציה חבויה של עוד מאות אחוזים.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):
איך הגענו לזה? מי אחראי למשק? איך הגענו לכך?

ראש הממשלה ש' פרס:
אני מדבר על העתיד ולא על העבר.

היו"ר ש' הלל:
חבר הכנסת ויקטור שם-טוב, מקובל שאין מפריעים לנאומי של ראש הממשלה. מאחר שאחם רשומים לרשות הדיבור, אני מציע לכם להקפיד על כך.

ראש הממשלה ש' פרס:
הגירעון במאזן התשלומים הגיע ל-5 מיליארדי דולרים; החוב החיצון — 23 מיליארד דולרים. תשלומי הריבית והחזרי הקרן בלעז מחצית מתקציב המדינה. הרזרבות במטבע-חריץ החדלדלו לנקודה מסוכנת. האבטלה התרחבה, השירותים גדלו, הצמיחה קפאה והצריכה עלתה.

אין פתרון אחיד לכל הבעיות החמורות הללו. להיפך, ניסיון לגבור על אחת מהן מחריף את רעותה. הורדת האינפלציה עלולה להעלות את האבטלה; הקטנת הגירעון עלולה להאיץ את האינפלציה. לא מעט משקים בעולם נתקפו במחלה כפולה זו של אינפלציה ואבטלה ושיתוק, מה שנקרא סטגנציה, ולא מצאו לה מרפא קל או מהיר.

התוכנית הכלכלית שלנו נשענת על ארבעה מרכיבים יסודיים: הקטנת הצריכה הציבורית והפרטית; הגדלת ההכנסות במטבע-חריץ ומניעת בזבזו; נקיטת אמצעים בבלימת האינפלציה; חידוש תנופת הצמיחה במשק. לעקרונות הללו יש הסכמה רחבה, אך דרכי הביצוע מחייבות תכנון קפדני והחלטות מפורטות לגבי הסדר שיש לנקוט ביישום העקרונות. לגבי הקצב שיש להפעילם. לגבי הדרך שיש לבצעם. באמצעות הסכמה לאומית אחרי משאומתן, או גם בדרך של חקיקה.

הממשלה כבר החליטה בישיבתה הראשונה לעשות את הצעד הראשון — צמצום הצריכה הציבורית, עלידי קיצוץ של מיליארד דולר ב-12 התודשים הבאים.

תקציב המדינה גדול על-הנייר, 22.6 מיליארד דולר, אך בפועל ניתן לבצע או לקצץ רק ממחציתו, שכן המחצית האחרת נועדה לתשלום חובות וריבית. גם מתוך ה-11.6 מיליארד הדולרים הנוותרים העומדים לרשות המדינה, בפועל מיועדים 1.5 מיליארד דולרים לסובסידיות ליצוא ולמוצרי יסוד. פגיעה בסכסוד היצוא תביא להקטנת ההכנסה במטבע-חריץ. פגיעה בסכסוד למוצרי היסוד תעלה את המחירים ותאיץ את האינפלציה. החלטנו בכל זאת להקטין את הסכסוד למוצרים, אף-על-פי שהיינו מודעים לכך שיש לזה השפעה אינפלציונית — בעיקר הסכסוד לדלק — גם כדי לחסוך במטבע-חריץ. מתוך 10 מיליארדי הדולרים שהם תקציב הפעולה של המדינה, כמעט מחצית נועדה לתקציב הביטחון. מתקציב הביטחון הוחלט לקצץ 300 מיליון דולר; היתר קוצץ מתקציבי החינוך, הבריאות, הבינוי, הרווחה, התשתית והמניעה.

שבוט לאחר מכן החליטה הממשלה על הצעד השני, היסכון במטבע-חריץ. גם כאן ידענו שזה ישיפיע על האינפלציה,

שתי תופעות אלה, הממשל הכיר עקרונית בצדקת טיעון זה, והחליט לדון בדרג העבודה גם בהיקף הסיוע וגם בתוכנית ההצטיידות של צה"ל בארבע השנים הבאות. תוכנית ההצטיידות של צה"ל בנויה, בדרך כלל, על שיפור איכותי ולא על גידול מספרי.

גם בנושא הביטחון שמנו דגש במתן עבודה לתעשייה הישראלית, במתן עבודה בתוך הארץ: גם עליידי הגדלה ההזמנות בתעשיות הצבאיות והאזרחיות שלנו כחלק ממחשולם בעד הציווד שאנו רוכשים בארצות-הברית, וגם עליידי פתיחת השוק האמריקני בפני ציוד ישראלי ורכישות כמשק הישראלי בשביל הצבא האמריקני החונה באירופה ובאזור שלנו.

אך את עיקר המאמץ בנוסעתנו השקענו בעתיד. ביקשנו שארצות-הברית תסייע בידניו להביא את המשק הישראלי לדרגת הפיתוח הגבוהה ביותר, להפוך אותנו למשק איכותי — בהתחשב בקוטנה של הארץ — כדי שנוכל, לעמוד על רגלינו-אנו בלי להזדקק למשענות מבחוץ. הסברנו, שברצוננו לחולל תמורה יסודית ומרחיקה לכת במשק שלנו ובמבנה שלו ולהשתיתו בעיקר על התעשיות עתירות המדע ועל טכנולוגיה גדולה של ייצור. אנו נהדק לשם כך את החגורה הלאומית שלנו. אך כדי ליצור קרן אור למחר, חשוב שגם ארצות-הברית תסייע בידניו: עליידי השקעות, מתן ערבויות למשקיעים, מלוות פיתוח, הקמת מפעלים משותפים.

הוספנו ואמרנו, שברצוננו להפנות את המשאבים העצמיים שיש לנו בארץ לכיוון זה, וכי אנו מעריכים שגם העם היהודי יתרום את חלקו. אמרנו שאנו יכולים לגשת לפיתוח הזה כבר עכשיו. משרד המסחר והתעשייה ערך רשימה של מפעלים קיימים בישראל, מפעלים מצטיינים, המסוגלים להכפיל את ייצורם מעכשיו ולעתיד, ולהקים מניפים שלהם בערי הפיתוח כך שהמחר לא יידחה למחרתיים.

אמרנו שכלה ונחרצה עמנו שכל הסיוע הזה, הסיוע ליצירת קרן אור למשק החדש, יופנה כולו להשקעות: אף פרטה אחת לא לצריכה, לא לרמת החיים, וכל הסכומים רק להשקעה, להשקעה כעתיד.

אני חייב לומר, חברי הכנסת, שפנייה זו זכתה להד חיובי במיוחד. הממשל החליט להאץ את תהליך חתימת ההסכם בדבר אזור סחר חופשי, שהתחיל בו השר גדעון פת, ולסיימו בתוך 30 יום. דבר זה יעשה את ישראל לארץ היחידה שבעולם שתעמוד בקשרי מסחר בלא חומות מכס גם עם השוק האירופי וגם עם השוק האמריקני הרחב.

נוסף על כך, כלל מר רייגן בהצהרתו הנשיאותית הפומבית קטע כדלהלן, ואני מצטט: "שמעתי — אומר מר רייגן — חזון מרהיב על עתידה הכלכלי של ישראל כמתחרה נמרצת בשוקי העולם. אנתוני הסכמו, יחד עם ישראל, למצוא דרכים כדי לחזק את סיכויי צמיחתו ופיתוחו של המשק הישראלי, עליידי התאמות במבנה, הגדלת הסחר וההשקעות וכמו כן עליידי סיוע אמריקני". סוף ציטוט.

כדי ליישם הבטחה זו, הוסכם בינינו על הקמת קבוצת עבודה משותפת, שבראשה יעמדו נציגים בכירים של שתי הממשלות. היא תיתמך עליידי קבוצה של כלכלנים, תעשיינים וזיזמים, ופעולתה תלווה עליידי נציגי הקונגרס וחברי הכנסת, כדי שכל הגורמים יתאמו פעולה רייתומי יחד לתכנון מידי של השינוי הזה ויעזרו בתקופת המעבר של משקנו, כדי שנצא מהמצב הנוכחי ונגיע לעידן החדש, שכבר פקר את התעשייה בעולם.

להעניק למשק שלנו עתיד חדש ומבטיח: כי הרי אפשר לחזק את ישראל כלכלית ולהחלישה ביטחונית, אך מה שדרוש כאמת הוא: לשמור על מעמדה הביטחוני של ישראל ולאפשר לה — כמו לרוב המדינות הדמוקרטיות — להבריא את כלכלתה.

ידענו שאנו נוסעים לבקר אצל ידידים, ידידים מודאגים אך לא אטומי און, והחלטנו שלא להסתיר שגיאות שנעשו בארץ — שגיאות, גם חטאים, אבל לא פשעים, אנתנו איננו ארץ מושחתת — ולחאר את המצוקה שפקדה אותנו — מצוקה, אך לא אוכדן עשתנות. ההברות שכנושא הכלכלי, כמו בנושא הביטחוני, אנו מתכוונים ליטול את עיקר המעמסה על שכמנו: אך הנטל הכלכלי, הנוכח גם מהנטל הביטחוני, מחייב אותנו לחפש סיוע מאזן מבחוץ.

בפגישות שקיימנו עם הנשיא, עם סגנו, עם מזכיר המדינה, ההגנה והאוצר, עם ראשי הקונגרס ועם ראשי המפלגות, ניתנה לנו הזדמנות מלאה לפרוס את בעיותינו ותוכניותינו: חכינו, בסופו של דבר, להיענות ידידותית ומעודדת, אמרנו, שברצוננו לנקוט כצעמנו את הצעדים הדרושים להבראת המשק שלנו: אלא שבתקופת המעבר, בתקופת ההבראה, נזדקק לרשת ביטחון, במקרה של רדוד פתאומי במטבע-החורף או של פגיעה באמון בבנקאות שלנו.

ביקשנו עדכון כסיוע הביטחוני, ובעיקר שאלנו, האם ארצות-הברית תהא מוכנה לסייע בידניו לחדש את הצמיחה במשק, לשנות את מבנהו כדי להתאימו לעידן התעשייתי החדש, ולסייע בידניו כדי שנוכל לפתוח בעתיד חדש, כדי שבעתיד נהיה זקוקים פחות לסיוע אמריקני. בלי להעמיד לנו כל תנאים מדיניים או כלכליים שהם, החליטו הנשיא והממשל להיענות לבקשות אלה. כדי ליצור רשת ביטחון, כלל הנשיא בהצהרתו הפומבית הבעת אמון במשק שלנו, וכן הבטיח פומבית, שאם ניתקל בבעיות של מאזן התשלומים במסגרת מאמצינו לכולם את האינפלציה — תפעל ארצות-הברית כתיאום הדוק אנתנו כדי למנוע זאת או להתגבר על הבעית. נוסף על כך החליט הממשל להעמיד לרשותנו מייד את מלוא היקף הסיוע הכלכלי, בסך 1.2 מיליארד דולר, מזכיר המדינה גם הוסיף, שאם ככל זאת ניתקל בבעיות של מטבע-חורף, יהיה הממשל מוכן לרחות למשך 90 יום — זהו פרק הזמן שהממשל רשאי להחליט עליו ללא אישור הקונגרס — את הפירעון של כחצי מיליארד דולר חובות, שמועד פירעונם חל בין ימים אלה לבין ראשית השנה הבאה.

אני רוצה להגיד לחברי הכנסת, שמתוך 11 מיליארד דולר — שזה סך החוב שלנו לאמריקה — 10 מיליארד דולר הם תשלום חובות על ציוד צבאי: וציוד צבאי איננו ציוד המייצר תוצרת המאפשרת פירעון חוב. על כך, כל השוואה עם משקים אחרים איננה תופסת.

רשמנו לפנינו הצעה נאה זאת של מזכיר המדינה, אך החלטנו שלא להשתמש בה בשעה זאת, כי אנו מאמינים שאם לא יתרחש דבר בלתי-צפוי, נעמוד במועדי פירעון החובות בעתיד, כפי שעשינו את זה בעבר ועד עכשיו.

בתחום הביטחון ציינו את הפיתוח שחל בדולר האמריקני — הדולר האמריקני הפסיד כ-68% מערכו כעשר השנים האחרונות — ומצד שני את העלייה במחירי הציוד הצבאי החדש — מטוס "פנטום" עלה לפני עשר שנים 4 מיליון דולר; היום עולה המחליף של ה"פנטום", ה-F-15, 40 מיליון דולר, פי-עשרה. אין שום משק היכול לגדול אפשר מונים כעשר שנים. נדרש לנו אפוא עדכון של הסיוע האמריקני, לאור

ההסדרים הצבאיים בלבנון בנויים על התחייבות, שלבנון כבר קיבלה על עצמה בעבר; כלומר, שבאזור הגובל עם ישראל וממנו נשקפת סכנת ירי או התנכלות לישראל, יתנה כוח לבנוני מקומי, המייצג את רצונם של תושבי דרום לבנון בשלום, כמו את הצורך למנוע את התבססותם של כוחות השואפים לפגוע בישראל. מצפון לכוח הזה, מדרום לכוחות לבנוניים אחרים ובמרחב שבין הים לבין הבקעה, יתפרס כוח של יוניפי"ל, כדי למנוע צירית מתח בין כוחותיה השונים של לבנון.

על מנהיגי לבנון להבין, שאין ישראל אויב לארצם, וכי אנו מעוניינים ביחסים הוגנים עם כל תושבי לבנון ועם כל אחת מעדותיה — הנוצרים, המוסלמים והדרוזים.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אחורה שנתיים.

ראש הממשלה ש' פרס:

אך על מנהיגי לבנון להתייחס למציאות כפי שהיא. כיצד הם יכולים להבטיח שקט בדרום לבנון, כאשר הם טרם הצליחו להבטיח את שלום ביירות.

לנו אין התנגדות שיקים קשר בין כוחותיו של הגנרל לאחד לבין כוחות אחרים של לבנון.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
שנתיים אחורה.

היור' ש' הלל:

חבר הכנסת יוסי שריד, אל תקלקל את התיזה שלך, שתביא אתר כך.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מתחילים מהתחלה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מפרשת בראשית.

ראש הממשלה ש' פרס:

הרי ממילא זו המציאות הקיימת בלבנון — ארץ שיש בה קואליציה צבאית, שהיא מקבילה לקואליציה האזרחית.

אם ממשלת לבנון רוצה שישאל תתייחס אליה בכבוד, עליה להתייחס בכבוד לאינטרסים החיוניים של ישראל; וככל שתקדים, כך יוקל לכולנו.

אנו נעשה הכול כדי להחיש את התהליכים שמטרתם לשים קץ למעורבותנו בלבנון, לאחר שיעשו הסידורים לאבטחת הגליל. ישראל תחפש שותפים לתהליכים אלה, אך את המעשים ואת התוזוזות תקבע ישראל.

אנחנו שואפים להגיע להסדר הבעיות השנויות במחלוקת בינינו לבין שכנינו בדרכי שלום ומשא-ומתן מדיני. הזמנו את ירדן למשא-ומתן של שלום, כדי לפתוח דף חדש באזור. על אף התגובה הפומבית השלילית, חוסיף ישראל להציע לירדן הידברות מדינית מכובדת, וירדן תוכל להעלות על סדר-יומם של המשא-ומתן הצעות הנראות לה.

אנו מעוניינים בדריקום בשלום עם תושבי השטחים. גוסיף לקיים את הגשרים הפתוחים ולאפשר לכל התושבים לפעול למען שיפור מצבם, כדי שיוכלו להתקיים בכבוד מעבודתם. עם זאת, נגיב כמלוא התוקף על כל ניסיון התנכלות לחיים האזרחיים, של היהודים והערבים כאחד. תהינה אשר תהינה הדעות לגבי עתיד השטחים — ממשלת ישראל תבטיח את שלום התושבים ואת הביטחון בדרכים של התושבים כולם.

חברי הבית, אין להקל ראש בקשיים העצומים הצפויים לנו במאמץ בלום את האינפלציה הפרועה. הממשלה איננה יכולה להבטיח מעבר קל. נצטרך למתן את רמת החיים, לוותר על מותרות, לחזור ולהיות מדינה של אנשים עובדים. אני פונה אל הציבור כולו ומבקש לגלות פטריוטיזם כלכלי, שהוא חיוני בתקופה זו. פטריוטיזם זה צריך להתבטא באכפתיות יומיומית של כל אזרח ושל האזרחים כולם, על-ידי איפוק בהוצאות, הגדלת החיסכון, העדפת "תכול-לבן", תשלום מס אמת, העלאת הפירון והסתייגות מכל גילוי של ספסרות.

הממשלה תצטרך לקבל, כבר בימים הקרובים, החלטות אמיצות, והיא תקבל אותן. היא תקפיד על כך שהאוכלוסייה בעלת ההכנסה הנמוכה לא תיפגע, ושהאוכלוסייה בעלת ההכנסה הגבוהה לא תפוגק.

לפנינו הודמנות גדולה לחדש את הצמיחה במשק ולהצמיח משק חדש. יש לנו, בתבונה שלנו, כוחות גלויים וכוחות גנויים — עובדים טובים, אנשי מרע וטכנולוגיה מעולים, יומים בעלי תושייה ורעיונות, ורבים מהם חדורים באהבת הארץ, בהתלהבות חלוצית, בתחושה של אחריות. אין מקום לחבוסתנות בתוכנו. אינני מתורשם מכיטויי הלעג והספקנות. עשינו דברים גדולים בעבר ונעשה דברים גדולים בעתיד, עד שנהיה מחדש לאחד המשקים המשגשגים בעולם. עד שנשוב ונהיה לאחת החברות היצרניות והצודקות ביותר הקיימות בתקופה שלנו.

חברי הכנסת, הממשלה עוסקת בהבטחת שלום הגליל כדי לאפשר את שובם של חיילינו הכיתה. בקור היסוד של ממשלה זו נאמר: "הממשלה תעשה את כל הדרוש להבטיח את שלום הגליל. ייקבעו סידורי ביטחון, אשר יאפשרו את הוצאת צה"ל מלבנון, בתוך פרק זמן קצר שיוגדר על-ידי הממשלה".

לפני כשלושה שבועות החליטה ועדת השרים לענייני ביטחון על השלב הראשון שיש לפעול על-פיו, כדי להגשים יעד זה. בשבוע הבא תרון הממשלה על השלב, או השלבים הבאים. בכל השלבים אסור להקריב את שלום הגליל או את שלום חיילינו על מזבח של יוקרה סורית או לבנונית. לישראל אין כוונה להישאר על אדמת לבנון או ליטול חלק בניהול ענייניה. מנהיגי לבנון, ובתוכם ראשי כראמה, נוטים לשכוח את חלקם באסון שפקד את תושבי לבנון. כאשר הם הסכימו להרשות לאש"ף להקים מרכזי טרור בארצם הם חשפו את לבנון לפעולות מנע ותגמול, וכאשר הם ביטלו את ההסכמים עם ישראל, הסכם שביתת הנשק משנת 1949 וההסכם של 17 במאי 1983, מתוך כוונה ללחץ סורי, הם ערערו את ערך חתימת ההסכמים, שלבנון חותמת עליהם. אף-על-פי-כן, ישראל עוררה מעוניינות בלבנון עצמאית ורגועה; לבנון שאיננה טרף לכיבוש הסורי ואיננה עריסה לטרור האש"ף-פיסטי.

אנו סבורים שהדרך להגיע לפתרון כולל ומקיף שיבטיח את שלום הגליל ולא יפגע בשלום ביירות, או אפילו בשלום דמשק, היא על-ידי הסדרים מדיניים עם סוריה והסדרים צבאיים עם לבנון. אין ישראל מבקשת טובות מסוריה. על סוריה להחליט, האם יש לה עניין שצה"ל יוסיף לחנות 25 קילומטרים משערי דמשק.

עמדת ישראל לגבי הקו המזרחי בלבנון היא בהירה והגיונית. אין להעלות על הדעת שבשקבות פינר צה"ל יתפשט הכיבוש הסורי מערבה או דרומה, ולא ייתכן שהמרחב הנתון לשליטה הסורית ישמש כסיס לחדירות לישראל או לפעולות טרור.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
למה לא מדינת ישראל? גם אתה אינך אומר עוד "מדינת
ישראל"?

ראש הממשלה ש' פרס:
מדינת ישראל.
קריאות:
— — —

ראש הממשלה ש' פרס:
אני חשבתי שמדינת ישראל היא כארץ-ישראל, אבל יכול
להיות שטעיתי.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היור"ר ש' הלל:
השאלה הובהרה. חברת הכנסת שולמית אלוני, חברת
הכנסת אלוני, השאלה הובהרה, אין עוד מקום לזיכרון.

ראש הממשלה ש' פרס:
חברי הכנסת, איש לא פינק אותנו.
יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בן-גוריון, 1948 — — —

ראש הממשלה ש' פרס:
חבר הכנסת יוסי שריד, אין צורך ללמד אותי על בן-גוריון.
אני מכיר אותו כמעט כמון.

נולדנו במצוקה.
רוני מילוא (הליכוד):

היור"ר ש' הלל:
אני מבקש מחברי הבית, חבר הכנסת רוני מילוא וגם חברי
הכנסת אחרים: אני רוצה להזכיר לכם את הנוהג, ואני רוצה
להקפיד עליו: אין להפריע בדרך כלל, לא כל שכן כשמדבר
ראש הממשלה. בבקשה להקפיד על זה.

ראש הממשלה ש' פרס:
חברי הכנסת, איש לא פינק את עמנו. נולדנו במצוקה.
מצוקה פוקדת אותנו גם עכשיו, אך עמנו מעולם לא נכנע
למצוקות: הוא התחשל על-ידיהן. לא כל ייאוש ולא מנגינת
השלמה יאפינו את חיינו. התקווה תישאר הקול האמיתי של
מעשינו והווייתנו. ונתגבר על אף כל הספקות.

היור"ר ש' הלל:
אני מודה לראש הממשלה על דבריו.

שיגרתו שדר לנשיא מצרים והצעתו לו, שנפעל ביחד
לשיפור היחסים בין שתי ארצותינו. מר שמיר נפגש עם שר
החוץ המצרי והיתה ביניהם שיחה עניינית ומועילה. מצרים
היא הארץ הערבית הבכירה, ויש לכולנו עניין בכך שהיא תוכל
למלא תפקיד ראשי בהובלת תהליך השלום באזור ובכך שחווה
השלום שנחתם בינינו יתמלא בתוכן מדיני, כלכלי ותרבותי.

חבר הכנסת, יחסינו עם ארצות-הברית יוסיפו להוות אבן
פינה במדיניות החוץ של ישראל. אלה הם יחסים שיש להם
עומק היסטורי, תוכן דמוקרטי ומרחב עממי, שכן דרגת החום
של יחסים אלה נמצאת בעלייה מאז הקמת המדינה. הם כנויים
על ערכים משותפים, ונושבת מהם אהדה של תושבים
לתושבים, מעבר למיסוד הפורמלי. אנו מודים לנשיא, לממשל,
לקונגרס ולתושבי ארצות-הברית על יחס זה.

ברית-המועצות אינה אויבת שלנו; אך אין ישראל יכולה
להשלים עם מדיניותה החד-צדדית, התומכת באופן כמעט
עיוור בכל-עמדה עוינת המבוססת במחנה הערבי. עם זה,
ישראל תהיה מוכנה לחדש את היחסים הדיפלומטיים ברגע
שברית-המועצות — אשר ניתקה אותם — תזום חידוש כזה.

ומכן, שכראש מעיינינו עומד גורלם של יהודי
ברית-המועצות, אין לרכא זהותו של עם באמצעים
אדמיניסטרטיביים —

קריאה:
כאמנה?

ראש הממשלה ש' פרס:
— ושום משטר לא יוכל לכלוא את ההיסטוריה
היהודית מאחורי סורגים של בית-סוהר.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שושנה ארבל-אלמולזינו (המערך):
כיצד את מושווה?

ראש הממשלה ש' פרס:
ישראל היא מדינה של אזרחיה, אבל גם מדינתו היחידה
של העם היהודי כולו. לא ננוח ולא נשקוט עד אשר ייגאלו
יהודי רוסיה, יהודי סוריה, יהודי אתיופיה.

העלייה לישראל צריכה לחזור, ולתפוס עמדה מרכזית
בפעולתנו: גם לגבי היהודים החיים בעולם החופשי וגם לגבי
היהודים שחירותם ניטלה מהם. אנחנו מאמינים שהמקום
הנכון — גם ליהודי השפע וגם ליהודי המצוקה — הוא
ארץ-ישראל.

דיון

היור"ר ש' הלל:
האנשים הנמצאים למעלה, אם לא תהיו מסוגלים לשמור
על שקט — נצטרך לצמצם את מספר הנוכחים למעלה.
בבקשה להקפיד שם על שקט. חבר הכנסת צבן, בבקשה.

יאיר צבן (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אתמול הובא למנוחות
בקיבוץ שמיר שבגבול הצפון אלון צור בן השלושים, שנפל
מאש מארב בלבנון, והוא הקורבן ה-600 במניין הנורא של
קורבנות הטרוריה הלבנונית. לא היום נבוא חשבון עם אלה
האחראים למלחמה הנוראה הזאת: אבל היום שוב נניח את
השטר הנורא הזה, שמועד-פיענו הצבאי דחוי, לבל נשכח
— כי גם לא נסלח.

היור"ר ש' הלל:
ועדת הכנסת קבעה לדיון זה ארבע שעות: הווי אומה,
שנקיים דיון היום ונשלים אותו מחר.

אני מזמין את ראשון הנואמים, חבר הכנסת יאיר צבן,
אחרי ירכיב חבר הכנסת דן תיכון.

אבקש מושכני היציע למעלה שלא להפריע, ואני עומד על
כך בתוקף. אבקש מהסדרנים להקפיד שלא תהיה הפרעה
ביציע. בבקשה, חבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אתמול הובא למנוחות
בקיבוץ שמיר שבגבול הצפון אלון צור — — —

אדוני ראש הממשלה, כאשר הקימותם את הממשלה הזאת השליחתם את עצמכם, כנראה — כך גם אפשר היה להבין מדבריהם — שאפשר יהיה להקפיד שאלות מדיניות, שאפשר יהיה לדחוק אותן מתחת לשטיח, שאפשר יהיה לטוות חילוקי דעות, לטייח אולי אפשר, אבל אין ואקום מדיני. המציאות המדינית נעה קדימה והחלל הריק מתמלא. כאשר עולה על הפרק השאלה הקטנה ביותר, כבר נשמעות הצרימות והחריקות בתוך הממשלה. ככל שנעמוד בפני בעיות אמיתיות יותר, מהותיות יותר, כך יתבדה חלוש התעוועים הזה של אפשרות של כינונה של קואליציה של 97 חברי הכנסת, כמעט מקיר לקיר.

אבל העילה הראשית להקמת הממשלה הזאת — ואתה פירשת זאת בגלוי, אדוני ראש הממשלה — היתה לחץ את הארץ, לחץ את החברה שלנו מהמשבר הכלכלי-החברתי שהיא נקלעה לתוכו. כאן, אדוני ראש הממשלה, אין לקבל את הכלל של מאה ימי חסד.

ראש הממשלה ש' פרס:
לא ביקשתי.

יאיר צבן (מפ"ס):

אני מקדים מראש תרופה למכה.

מאה ימי חסד אפשר בהחלט לבקש ולהעניק בתחומים אחרים. אבל לא בתחום הזה, זאת מכמה טעמים. ראשית, מפני שזאת היתה עילת הקמתה של הממשלה; שנית, משום שהממשלה הזאת נתכוננה כאשר המשק הזה והחברה הזאת דהרו אלי תהום. כל יום של דחיית הפתרון, כל שבוע בעיבוד ההתמודדות הרצינית עם המשבר הכלכלי, משמעם שהקצב של הדחירה, התאוצה של הדחירה אלי תהום נמשכת וביתר שאת, כפי שאכן ראינו ולוא בתקופה הקצרה הזאת של 38 יום.

כאן אנחנו עומדים בפני שורה של אבסורדים, שכל אחד מהם עולה על קרדמו. אחם אמרתם — אתם, שותפינו לשעבר במערך, ואני מקווה שבסביטאציה אחרת שותפינו לעתיד בפניה מחדשת של תנועת העבודה — שהליכוד אשם במשבר הכלכלי-החברתי, שזה לא משהו שמי/בשצ סק דוק, לא מכת טבע, והתוצאה: מסרתם את כל חיקי המפתח הכלכליים-החברתיים לידי אותה קבוצה פוליטית, שעליה הטלתם את האחריות למשבר הנורא.

האבסורד השני הוא, שהכרזתם לפני גמר המשא-ומתן הקואליציוני, שהדבר הראשון שהגעתם בו להסכמה הוא קווי פעולה משותפים ומוסכמים בתחום הכלכלי-החברתי. אפשר היה לצפות על-פי כך שחקום הממשלה, תשלפו את קווי הפעולה המוסכמים ותתחילו לפעול. זה לא קרה. זה פשוט לא קרה.

אחת משתיים: או שהטעמים אותנו והטעמים את הציבור ואין לכם קווי פעולה מוסכמים, אין לכם תוכנית פעולה מוסכמת: או שיש לכם, ואז אנחנו מגיעים לאבסורד השלישי — שר האוצר יצחק מודעי גילה לנו, בתגובה על ההקפה שאין לממשלה תוכנית כלכלית, שיש לממשלה תוכנית כלכלית: התוכנית הכלכלית שהכינו ממשלת הליכוד בתקופת השר יגאל כהן-אורגו. הרי אתם אמרתם לעם ולחבריהם במערכת הבחירות, שהכינוש של הליכוד בתחום הכלכלי-החברתי אינו כישלון פרסונלי בעיקר, אינו כישלון ביצועי בעיקר, אמרתם שזה כישלון של דרך, כישלון של השקפת עולם, כישלון של קונפצציה מול קונפצציה. ואתה, אדוני ראש הממשלה, לא הכחשת, לא הזמנת את הדברים שאמר השר מודעי, שהוא מבצע את התוכנית של ממשלת הליכוד.

היורש ש' הלל:

סליחה: האנשים הנמצאים למעלה, בבקשה לפנות את המקום. אני חוזר ומבקש. האם יש סדרנים למעלה? נא להקפיד על כך שלא תהיה הפרעה משם ולסגור את הדלת. בבקשה, חבר הכנסת צבן.

יאיר צבן (מפ"ס):

חברי הכנסת, לא רק אנו, אך גם אנו עוקבים בדריכות אחרי כל צעד וכל הכרזה בשאלה הנוקבת של פינוי צה"ל מלבנון. הקשבת קשב רב לדברי ראש הממשלה, חבר הכנסת שמעון פרס, וקיוויתי לשמוע הפעם דברים מעבר להכרזות הכלליות ששמענו עד כה, זה זמן רב, בנושא הכאוב והמודאב הזה. איני יכול לומר שהרצון הזה בא על סיפוקו.

אני מביע את חששי, שיש בממשלה שר אחד, שהיה מודאג מאוד לקראת הנאום הזה, ורוחו נרגעה. הוא לא צריך לדאוג. השר שרון — אם להסתמך על הדברים שנאמרו כאן — יכול להיות רגוע ושקט, מפני שמן הדברים שנשמעו כאן עדיין לא מסתמן השינוי המבוקש באשר לסוגיה הזאת של פינוי צבאנו מלבנון.

אנחנו לא מתעלמים ממורכבות השאלה, לא מתעלמים מהקשיים, אבל עדיין מקווים שמעבר למלים הכלליות שהושמעו, מעבר להכרזות הכלליות, יש אולי כוונה רצינית יותר, מעבר לכל שיקולים של אופוזיציה וקואליציה.

אנחנו ניתן יד ותמיכה ציבורית בשאלה הזאת לכל צד שיאיש את פינוי צבאנו מלבנון, שישים קץ לטירוף הנורא הזה של קורבנות חינום, ויבטיח כמידת האפשר את ביטחון יישובינו בגבול הצפון. לא מהאופוזיציה שלנו תבוא ההפרעה לממשלה בנושא הכאוב הזה, מהקואליציה שלכם תבוא ההפרעה. היא כבר באה.

השאלה הנשאלת, במיוחד לאחר נאומו של ראש הממשלה, היא: האם אתם חוכנו, תהססו, תסתגלו ללחץ, או שלפחות בסוגיה הרוחקת החיונית הזאת תמלאו את ההתחייבות שלכם, שאתה הלכתם לעם, לציבור הבוחרים, לפני הבחירות, שאתה הופעתם ביום כינונה של הממשלה הזאת?

חשוב להזכיר דווקא היום, שהפקעת הלכנונית החלה להסתכן לא סביב הבעיה הלבנונית, אלא סביב הבעיה הפלשתינאית. אי-אפשר להתיר את ה"פלונטר" הזה, כלשונה של שר הביטחון הנוכחי, עד חום, ולא יהיה אפשר להבטיח ביטחון של אמת ושלוש של אמת לא רק ליישובי הצפון, לכל היישובים, לכל האזרחים, אם אנחנו לא נחמודר ונמצא פתרון לבעיה הפלשתינאית.

לא הכול נתון בדינו. יש פרטנר לא קל. פרטנר שקשה להגיע אתו להידברות, קשה להגיד אתו למשא-ומתן. השאלה שצריכה להדריך אותנו היא: האם אנחנו מעוניינים לסייע לכך שהפרטנר הפלשתינאי הזה, שהוא השותף שלנו לארץ הזאת, יוליד מתוכו נכחות פוליטיים שיעהירו בלי היסוס, לא בניסוחים דיפלומטיים אלא באומץ, בגלוי, בעקביות, בשיטתיות, כי הם נכונים לשלום ולדו-קיום אתנו?

אם אנחנו ננקוט מדיניות שמוכנה לוותר על השטחים הנמצאים היום תחת שלטוננו תמורת הסדר של שלום וביטחון גם עם השותף הפלשתינאי לארץ הזאת, גם עם השכן הירדני, אנחנו נחיש את תהליך ההידברות בינינו לבין אויבנו. בלעדי החמת התהליך הזה, לא נוכל לכונן שלום גם עם שכנים אחרים בגבולנו.

שאתה, אדוני ראש הממשלה, תדע ושכל הממשלה תדע: השכר במשק הישראלי הוא נמוך בהשוואה לארצות שניתן להשוות אותן אלינו, גם אם לוקחים את התפוקה כקנה מידה; גם עלי-פי התפוקה, השכר ברוטו נמוך, עלות העבודה נמוכה. נעשית כאן שטיפת מוח אדירה. מצויים תחת ידי מחקרים, המוכיחים את ההיפך מהנאמר בשטיפת המוח הזאת. אבל יותר מכך: וכי אין ניסיון? וכי שר האוצר לשעבר, יגאל הורביץ, לא הצליח לשחוק את השכר? נו, ומה קרה לאינפלציה? האם היא לא עלתה אצלו בעשרות אחוזים?

השר י' הורביץ:

היא לא עלתה בעשרות אחוזים.

יאיר צבן (מפ"ם):

בכמה היא עלתה? ומה הכנסת לצנרת?

השר י' הורביץ:

— — —

יאיר צבן (מפ"ם):

והשר יגאל כהן-אורגד הצליח לשחוק את השכר אחרי אוקטובר 1983. ארבעה-חמישה חודשים נעשתה שחיקת שכר דרסטית. האם זה בלם את האינפלציה? האין דרושים מהעובדים לתת עוד, ועוד מאשימים ומתגוללים על ההסתדרות? וכי לא מכאן מאשימים אותה, כאילו היא חסרת אחריות? האם לא מאשים אותה אותו גוף פוליטי בכך שהיא איננה נאמנה מספיק לעובדים? וכי אתם, בממשלה המשותפת הזאת, לא תישאו באחריות לגידול הפרא הזה ההולך וקם עלינו, על היצירה המרכזית של תנועת העבודה? האם לא תיצרו את הנאם לכך, באותו תהויוכובו ההולך ומתרחש לגנדי עינינו?

אני מבקש לומר, בראשי-פרקים קצרים ביותר, שיש דרך אחרת להתמודד עם המשבר הכלכלי-החברתי. לפני הבחירות נערך בצוות החברתי-הכלכלי של המערך דיון מעמיק, ותוך ריכוז — לא פה אחד — הוכרעו כיווני התמודדות, השמים את הדגש בצמיחה ולא באבטלה; בקיצוץ בתקציב בדברים שלא יפגעו ביסודותיה של החברה אלא יעודדו את הייצור לשם יצוא בדרכים דיפלומטיות ויצמצמו את הגירעון התקציבי של הממשלה. וזאת לא עליידי פגיעה דרסטית בשירותים החברתיים אלא בראש ובראשונה בהוצאות: עליידי גביית המסים מאלה שזכו מן ההפקרות הנוראה של השנים האחרונות, של הפיכת השכיר לנושא היחיד בנטל ושל הפיכת ההון השחור ללגיטימי; וכן עליידי קיצוץ בהוצאות — ובראש ובראשונה בתחום תקציב הביטחון, מפני שהגענו למצב הקשה שבו תקציב הביטחון מהווה כיום 50% של התקציב. זה היה הכיוון שהתוונו, וביסודו הוא נשאר נכון.

אם חיטשו אותו — לדברים היפים על חזון של ישראל כחברה עודקת, כחברה חזקה, כחברה נאורה וכחברה מתקדמת לא יהיה כיסוי; לא יהיה כיסוי לדברים שאמרת כאן, אדוני ראש הממשלה. אני קורא לכם לדבוק במה שהחלטתם עליו, ולא להסתגל לתוכניות ולחזונות השווא של הליכוד, שהוכיח לאן הוא מסוגל להביא גם את המדיניות, גם את העם, גם את המשק וגם את החברה.

היו"ר ש' הלל:

אני מודה לחבר הכנסת יאיר צבן על דבריו.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

כבוד הנשיא!

(חברי הכנסת מכבדים בקימה צאת נשיא המדינה.)

אני אומר את הדברים האלה לא מתוך רצון לקנטר, אלא מתוך חרדה גדולה: חרדה לעתיד המדינה, חרדה לעתיד החברה וגם חרדה לעתיד תנועת העבודה, חרדה לעתיד ההסתדרות. ואני אומר במלוא האחריות: אם האימפוטנציה הכלכלית הזאת תימשך, אנחנו עלולים להתדרדר לתהויוכובו כלכלי ולמשבר חברתי עד כדי סיכון יסודות המשטר הדמוקרטי במדינה.

ב-38 הימים האלה אינני יכול להיות מלא התפעלות מן הצעדים שנקטתם, אדוני ראש הממשלה, אפילו לא אחרי ההסברים שלך. הזמן אינו מאפשר להתפלמס אתם, רק בכמה מהם אינני: אבל אתם חרמנים, אתם בניית את המעבר מאינפלציה של 400% לאינפלציה של 1,000%. זה קרה ב-38 יום, אז אומרים לי: זה נמצא בצנרת. אדוני ראש הממשלה, בצנרת יש פוטנציאל גם לאינפלציה של 3,000%. המבחן שלכם הוא, האם אתם נותנים לאינפלציה לזרום המצנרת לכיוון הזה או שאתם בולמים אותה ומחזירים אותה לכיוון האחר. לכן, שהדבר המרכזי בכל תוכנית כלכלית-חברתית העומדת על הפרק היום הוא השאלה — איך בולמים את האינפלציה.

שבח וייס (המערך):

איך?

יאיר צבן (מפ"ם):

אני אומר אישית איך אין עושים זאת.

שבח וייס (המערך):

תאמר איך כן צריך לעשות.

יאיר צבן (מפ"ם):

אני חייב אומר: לא עליידי אבטלה.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שבע שנים ישבנו באופוזיציה ואמרנו — — —

ויקטור שש"טוב (מפ"ם):

97 חברי כנסת, וממשלה ענקית כזאת אינה יכולה להציע

תוכנית?

שבח וייס (המערך):

— — —

יאיר צבן (מפ"ם):

ראשית — לא עליידי אבטלה. אני אומר כאן שאני חושש.

אדוני ראש הממשלה, שהתוכניות הכלכליות המתבשלות במטבחך — ביוזעין או שלא ביוזעין, אך באחריותך — כוללות אבטלה גדולה. אני רוצה לומר משהו בנוגע לאבטלה: של שני שדים, שכל עוד מחזיקים אותם בבקבוק אפשר לשלוט בהם. אבל יש אנשים חמימים — יש גם מיתממים — החושבים, שאפשר לשחרר את שני השדים האלה, ככלב מבוית, ולתת להם חבל לפי מידה. אני מתכוון לשד המלחמה ולשד האבטלה. ראיתי, שאין חבל של 40 קילומטרים וגם לא של 60 קילומטרים, כי השד מכרסם את החבל בשניי; ומאז שנת 1966 אנחנו יודעים, שגם אין חבל היכול להחזיק ולכוון את צווארו של שד האבטלה. אני רואה חובה להזכיר, שהשד הזה יקום עלינו כגולם הקס על יוצרו; הוא לא יעזור בכלימת האינפלציה. ראיתי את זה בארצות שונות באירופה. ראיתי מה קורה באנגליה, במחירי הנורא של האבטלה, ואנחנו ארץ מיוחדת במינה, שאינה יכולה להרשות לעצמה אבטלה. אפילו הוגי הדעות של הימין, בליכוד, נוהרו בעניין הזה, כי הם הבינו שהמציאות המיוחדת של הארץ הזאת חכה בכולנו — גם בהם — אין נתיב כאן את הרס.

ואין לעשות זאת לא על גבם של השכירים ולא על חשבון השכר. ראשית, מפני שחשוב שאזרחי ישראל ידעו, וחשוב

התשמ"ד — 1984: 13. בצו מניעת היצף (היטל על טובין — מוטות פליו), התשמ"ד — 1984: 14. בצו מניעת היצף (היטל על טובין — נייר מצופה), התשמ"ד — 1984: 15. בצו הסדרת יבוא טובין (הפקדה) (תיקון מס' 4), התשמ"ד — 1984: 16. תיקון טעות בצו תעריף-המכס והפטור (החלפת התוספת), התשמ"ד — 1984.

כן הונחה החלטת ועדת הכנסת בדבר שינויים בהרכב הסייעות בכנסת.

היו"ר ש' הלל:

אני מאחל בכנסת אריכות ימים, כדי לדון בכל הצעות החוק שהונחו לפנינו.

(תיקון מס' 8), התשמ"ד — 1984: 6. בצו שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 9), התשמ"ד — 1984: 7. בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — כשר קפוא) (מס' 9), התשמ"ד — 1984: 8. בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — כשר קפוא) (מס' 10), התשמ"ד — 1984: 9. בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — פולי סויה וכוספה סויה), התשמ"ד — 1984: 10. בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — פולי סויה, כוספה סויה, טובין, חיטה, קמח ומגרנינה), התשמ"ד — 1984: 11. בצו שעת-חירום (היטל מחקר לקרן תעשיית המלט) (תיקון), התשמ"ד — 1984: 12. בצו שעת-חירום (היטל מחקר לקרן תעשיית המלט) (תיקון).

ה. הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והכלכלי דיון — המשך

בשלושת החודשים האחרונים, הממשלה החליטה על הקפאת ההוצאות, והנה אנחנו עדים להורמה ענקית ולאינפלציה עוד יותר גדולה. המשמעות היא שבעצם לא היתה הקפאה.

עסקת חבילה — אני הוא שהעלתי את הנושא הזה לפני כשנתיים מעל הדוכן. הייתי בין אלה שטיפלו בנושא עסקת החבילה ב-1970, בימי של השר פנחס ספיר ז"ל. יש לי הרגשה, שאיכדנו זמן רב, ואולי אנחנו מטפלים בנושא הזה כבמקסם שווא, שכן השכר נשחק ובעצם אין מה לקחת עוד מן השכירים, כי הם כבר נתנו, בחלקם הגדול, את מה שהם צריכים לתת במסגרת עסקת החבילה.

להערכתי, המשק לא יוכל לתפקד באינפלציה של 20% — 30% בחורש. התוצאה תהיה כ-200,000 מובטלים. אני מזהיר את עצמנו ואת כל עם ישראל: אין "תוכניות", כולנו צריכים להבין שהאבטלה כפחה. הייתי מובטל במיתון הקודם: אני זוכר את ההרגשה של המובטל-מבטל. ואני מזהיר את עצמנו: הבה נימנע מהתופעה הזאת.

כשמדברים על מלחמה באינפלציה — אני לא מבין מה קורה לנו במשק בעצם הימים האלה, ואביא דוגמה: כל עקרת בית הנכנסת לסופרמרקט רואה, שהמחירים עלו במרוצת התורש האחרון כ-70% — 80%. יש משהו בשיטה, שהרי האינפלציה בנויה לתוך השיטה. מה קורה? — יש רשתות שיווק שהן כמעט מונופוליסטיות — הן מוכרות כ-50% ממוצרי המזון — ויש יצרנים המתבקשים לתח אשראי שוטף + 70 יום. זה אומר, שהמחירים חייבים לעלות כ-70% במשך 30 יום. רבותי, זה מה שקורה לנו כאן. מה שצריך לעשות הוא, לקרוא לאותם יצרנים ולאותם בעלים ומנהלים של רשתות השיווק ולטפל בעניין הזה. זה אינו קשה, לזה אני קורא נידול.

צמיחה מחודשת: אדוני ראש הממשלה, בזמן הבחירות הרבו לדבר על חידוש הצמיחה, ואני מסכים אתך שזה כמה שנים שכמעט שאין צמיחה במשק וכמעט שאין השקעות. אם אומרים לך שהיו השקעות — הרי השקעות נעשו בעיקר בהקמת תחנות כוח, ואני לא מחשיב השקעות אלה כהשקעות בתעשייה. אם עומרים בפני אבטלה, והמשק נשחק, והתעשייה נשחקת, אם הולכים לאבטלה — יש לזכור שתחייבים לחדש את הצמיחה, ולא מחוץ-מחזיתים, כפי שיגידו מומחים, מפני שיש לזה השפעה אינפלציונית, אלא היום, כי אם אנחנו הולכים להוריד את האינפלציה, זה ילווה באבטלה; ומוכרחים ליצור מקומות עבודה חדשים ותעשיות מתוחכמות. עבודה בחלוק לבן, ולא במקומות שאנחנו שומעים על הבעיות הקיימות בהם.

היו"ר ש' הלל:

רשות הדיבור לחבר הכנסת, דן תיכון, ואחריו — לחבר הכנסת שמחה דיניץ.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הייתי בין אלה שדרשו בחודש ספטמבר 1983 להקים ממשלה אחדות לאומית. אתם זוכרים בוודאי את חברי מ"מ מועדון הארבעה, "מועדון השישה", ו"מועדון החששה", שחלקם אינם כאן. אנחנו ידענו שאת ממשלת האחדות צריך להקים, משום המשבר הכלכלי — ולמיטב ידיעתי היינו אז כותמיתו. האמנתי אז ואני מאמין היום, שרק ממשלה אחדות תוכל לטפל במשבר. אני מצפה שממשלה זו תטפל בשינוי מבני של המשק הישראלי. אני מצפה למהפכה ממש במבנה המשק.

ואולי קצת ויכרונות נוספים: היום לפני עשר שנים בדיח עמד הדוכן הזה השר יהושע רבינוביץ ז"ל והציג את תוכניתו הכלכלית החדשה, כתשובה על מה שקרה במלחמת יום הכיפורים. בעצם, המשבר הכלכלי-תחילתו באותם ימים, והוא נמשך והולך עד עצם היום הזה, וביתר עוצמה וסכנה. ראשית, ברצוני לברך את שר האוצר ולומר לו דברים שאמרת לפני קודמיו. מצפים ממנו שבלחיצת כפתור יפתור את כל בעיות המשק, כאילו הוא בבחינת קוסם. והרי הוא איננו כזה. אסור לו להיכנס ללחצים, כל שר אוצר הוכנס ללחצים, ואני זוכר איך הכניסו ללחץ את אחד משרי האוצר הקודמים, באוקטובר 1983, והוא איבד את העשתונות וביצע פיתוח גדול של 23% וביטול סובסידיות, דבר שהכניס את המשק ואת המדינה לתוך מערבולת וסחרור מחירים, שלהם אנו עדים כיום.

אדוני ראש הממשלה, תפקידה של הממשלה הוא למשול ולנהל, לקבל החלטות ולבצע אותן. והדגש הוא בביצוע, ולעצמי אינני רואה בשלב זה את שלבי הביצוע. לממשלה יש משום-מה בעיות בקבלת החלטות ובמימושן, ואני מקווה, אני מאמין, שאני עדיין טועה, ולעומת זאת, מי שגורס שיש דרך בטוחה לפתרון הבעיות, טועה ומטעה. לכן ראוי לנו שננהג בהירות מרבית. אינני מכיר פתרון המקובל על דעת כל הפרופסורים והכלכלנים.

אולי אביא כמה עצות מהותיות, המפתח לטיפול במשבר הכלכלי הוא בקיצוץ התקציב. בעצם, כל הממשלות, בלא יוצאת מן הכלל, החליטו לקצץ בתקציב, ומכלל הקיצוצים הללו יצא רק גידול ולא קיצוץ. כעצם קרה לנו משהו מוזר

השדרה של הדמוקרטיה הישראלית. כרסום מעמדה, שחיקה, או רחיקתה של הכנסת לקרן זווית עלולים להביא לפגיעה קשה בקיום הליכוד הדמוקרטיים בחברתנו.

דווקא בשעה שממשלת האחדות הלאומית נשענת על רוב מסיבי של 97 חברי הכנסת, חייבת הכנסת להקפיד על מילוי תפקידה המיוחד כמחוקקת, כמפקחת, כמבקר וכמתריעה. לא ייתכן שכל הנושאים המרכזיים העומדים על סדר-יומנו — המשבר הכלכלי, סיום מלחמת לבנון, החייאת הריאלוג עם מצרים, חידוש תהליך השלום, מצוקת יהודי בריית-המועצות — יידונו בהרחבה בעיתונות, ברדיו ובטלוויזיה, אך לא בכנסת ישראל. שיתוק עבודת הכנסת במרבית ועדותיה היה תופעה בלתי נסבלת ומסוכנת לתהליך הדמוקרטי. אני מקווה ובטוח, אדוני היושב-ראש, שבניסיון העשיר, בנוגע הליכודי, בהגיונות ובדבוקות בעקרונות הדמוקרטיה תשכיל לנווט את דרכנו ולהחזיר עטרה ליושנה.

ברצוני לברך גם את ראש הממשלה, שתזר משליחות קשה אצל הגדולה והחשובה בידידותנו. אין אנו משופעים בידידות ובכעלות-כרית בקרב אומות העולם. רבות מהמדינות מבכרות להחליט על גישתן על-פי הנתונים הגיאוגרפיים, הדמוגרפיים או הגיאופוליטיים ולקבוע את יחסיהן על-פי מספר חביות הנפט והפטרו-דולרים הניתנים להפקה ולא על-פי עקרונות הצדק והמשל הבין-לאומי. זכות גדולה נתגלגלה לידנו, שהגדולה והחזקה בדמוקרטיות בעולם מביאה בחשבון, בקביעת מדיניותה, גם שיקולים ערכיים הנוגעים ליכולתו של עם ישראל לחזור לארצו, להגן על חייו ולבנות חברה דמוקרטית חזקה וצרוחת בחלק זה של העולם.

אך טעות גדולה וחמורה תהיה בידינו, אם נקבל ידידות זו כדבר המובן מאליו. אם לא נחמיד בטיפוח ערכים אלה — נאכזר את ייחודנו בעיני עצמנו ובעיני ידידינו ונהפוך לאחת נוספת מתוך 150 המדינות בעולם, וקנה המידה ליחס כלפינו יהיה הנתונים הפיסיים בלבד ולא ייחודנו החברתי והלאומי.

אדוני ראש הממשלה, נדמה לי שהצלחת בביקורך, וההצלחה נובעת בעיקר מכך שידעת להציב את הידאולוג בינינו לבין ארצות-הברית על פסים אלה, שידעת להציג מחדש את מדינת ישראל — על בעיותיה, רצונותיה וכמהתה — באור הנכון. לא כמדינה המחפשת מתח חסר אלא כמדינה הרוצה ויכולת להיחלץ ממשקשיה, כדי לזנק לתוך חדש של יצירה ושל פיתוח. אך הצלחתו של הביקור לא תישפט על-פי מידת היענותה של ארצות-הברית לצרכיה הדחופים של ישראל. הצלחת הביקור תישפט, קודם כול, במידת יכולתנו אנו לתרגם את ההיענות, את הסיוע, את האשרור ואת האמון שניתנו לנו לחוכנית כלכלית אמיצה ומקפת. שתחלץ אותנו מן המשבר הקשה ותחזיר למשקנו את יכולת היצירה והתנופה הגנוזות בו. רק אנחנו נוכל להציל את עצמנו ואת כלכלתנו. כל הישגות על סם שיקי אמריקני היא מקסם-שווא, ראשית, מפני שאין הם יכולים לעשות זאת במקומנו; שנית, מפני שגם אותן הבטחות שניתנו לישראל לא יתורגמו כולן לשפת המעשה, אם לא נעזור קודם כול לעצמנו. משלם המסים האמריקני לא יסכים, ובצדק, לחמוך במדינת ישראל המקימת רמת חיים גבוהה ומלאכותית בכספיה. המקימת רמת צריכה בלתי ריאלית, כפי שקרה לנו, לצערי, בשנים האחרונות.

לא לשם פולמוס, אלא כדי להזהיר את עצמנו מלחזור על שגיאות העבר, חייבים אנו לזכור ולהזכיר, כי המשבר הכלכלי שאנו נתונים בו היום לא בא לנו מידי שמים. הוא תולדה של שנים של מדיניות כלכלית מעוותת, ששיבשה את סדר העדיפויות הלאומי ופגעה בנורמות החברתיות. הסממה

הבעיה העיקרית של הממשלה ושל העם הזה היא, שבמצב אבד לנו, אבד לציבור, האמון בשקל. בכל תוכנית כלכלית שעומדים לבצע, המושכל הראשון הוא החזרת אמון הציבור בשקל. באין אמון בשקל, שום דבר לא יצלח.

היצוא: מרבים לדבר על עידוד היצוא. את מה שעשו בשלושת השבועות האחרונים, אני לא מכין. אבל אני מציע לך להפריד בין עניין הייצוא לאירופה — הנתון בסכנה — ובין הייצוא לארצות-הברית, שהוא רווחי. מה שקורה כיום הוא, שהמטבעות האירופיים מאבדים מערכם; זאת אומרת, שאנחנו נתקשה יותר ויותר לייצא.

מלה אחת על החקלאות: יש לנו בעיה בייצוא לאירופה, שכן ספרד ופורטוגל עומדות להיכנס לשוק המשותף. אני מציע לך לזכור, ששתי ארצות אלה יצטרפו לשוק בוודאי תוך שנה או שנתיים, ולחקלאות שלנו תהיה בעיה. בכל ביקורך ובכל שיתותך, זכור שעתידי החקלאות שלנו הוא ביצוא לאירופה.

אנרגיה: נושא זה היה בכחית טאבו מאז 1973. הקונצפציה נשתנתה לחלוטין. אך אנחנו עדיין דבקים בקונצפציה הישנה, אף כי יש לנו עתה הסכמים עם מצרים — נדמה לי שעל 30% מהיבוא שלנו — ועם מקסיקו, גם כן על 30% מהיבוא שלנו. אני מציע לך לבדוק את כל שוק הדלק במדינת ישראל.

הכסף השחור: אני שואל את עצמי, מדוע מרבית שרי האוצר לא הצליחו למצוא את התוכניות הכלכליות שלהם. נדמה לי שאחד המרכיבים המרכזיים בפניני זה הוא הכסף השחור. להערכתו, הוא קיים ביחס של שלושה לאחר: על כל שלוש יחידות של כסף שחור יש יחידה אחת של כסף לבן. לכן קשה מאוד לגלגלי המדיניות להצליח.

מס הכנסה: באינפלציה של 1,000%, אין לנו, למעשה, מערכת מיסוי. ואם יבוא מישהו ויאמר שאנחנו יכולים לספוג — הרי אין מערכת היכולת לספוג, שכן מס הכנסה אינו בנוי לאינפלציה כשיעורים כאלה. אבאי דוגמה: מי שמשלם מקדמות באיחור של כ-37 יום, נדאי לו להשקיע את הכסף הזה באיגרוח-חוב ממשלתי. שכן בתוך 37 הימים הוא מקבל כ-60% ממס הכנסה שהוא חייב בו. באינפלציה כזאת צריך להעזר מהר ובדרך אחרת. ויפה שעה אחת קודם.

מיסוי בחנאי אינפלציה: החוק הזה לא הצליח. מוטב שיעבור מן העולם ומהר.

אני חושב שבכל הנושאים הללו צריך לטפל, ולטפל בהם ברוזמיות. לא לחכות לכן שכל אחד יטפל בנושאים האלה בתורו, אלא לעשות את הכול בבת-אחת, שכן ללא חוליה אחת — כל העניין לוקה בחסר.

ולסיכום, אני מצטרף למקורות ולמייחלים, מפני שהפעם זה קרב שחייבים לנצח בו, פשוט אין ברירה.

היוזר ש' הלל:

אני מודה לחבר הכנסת דן תיכון. רשות הדיבור לחבר הכנסת שמואל דינין, ואחריו — לחבר הכנסת גרשון שפט.

שמואל דינין (המערך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בהופעתי הראשונה בכנסת יורשה לי לברך אותך, אדוני היושב-ראש, להיבחר לכהונה רמה זו. בחרת לתפקיד זה בשעה, שהיא לא רק שעת התמודדות קשה עם כעיותינו הכלכליות, אלא גם שעה של מבחן לכוח תפקודה של הדמוקרטיה הישראלית. מעמדה של הכנסת והשחקנות דמותה בציבור חייבים להדאיג את כולנו, לא רק כחבורה העם, אלא מתוך הכרה בכך שהכנסת היא עמוד

אך גם סיכונים. היא יכולה לכשר התקרבות של ירדן לתהליך השלום, אך היא יכולה להביא גם להתרחקות מצרים מהסכמי קמפ-דייוויד ומתהליך השלום, תוך ניסיונותיה לשפר את מעמדה בעולם הערבי. הציר החדש מצרים-ירדן, שאליו, דרך אגב, יכולים להצטרף גם עירק וערפאת, יכול לגבש עמדה ערבית קיצונית ומסוכנת יותר. בהיותו מורכב ממדינות ערביות פרו-מצריות, המסוגלות להפעיל לחצים על המערב ועל ארצות-הברית בכיוון קבלת עמדותיהם. ביקורו הקרוב של חוסיין במוסקבה נועד בוודאי גם הוא להגדיל את חופש התמרון שלהן גם כלפי ארצות-הברית. ומנגד, ביקורו של אסאד במוסקבה נועד בוודאי לגבש את חזית הסיור גם כנגד ההתארגנות המצרית-הירדנית.

ישראל איננה יכולה להתעלם מהתפתחויות אלו. הן אינן מבשרות רגיעה או קפאון בחזית המדינית. לארצות-הברית יהיה קשה יותר לעמוד בלחצי מצרים-ירדן מכתביעות סוריה-ברית-המועצות. לקראת-חידוש ההתמודדות המדינית, שתתרחש בוודאי בשנה הבאה, לאחר סיום מערכת הבחירות באמריקה, צריכה ישראל להיערך. גם מן הבחינה המדינית, על-ידי תיאום עמדותיה המדיניות היסודיות עם ארצות-הברית, דווקא בעת של רצון טוב והכנה השוררים היום בין שתי המדינות.

לאחר הבחירות תהיה ארצות-הברית נתונה ללחצים ערביים ואירופיים גורמים לא רק לחדש את היוזמה המדינית, אלא גם לקרב עמדותיה שלה לעמדות-המתגבשות במחנה הערבי הפרו-מצרית. שומה עלינו לחזק את ההבנה עם ארצות-הברית בנושא היסוד של מדיניותנו, תוך הדגשת נכונותנו לנהל משא-ומתן לשלום כלי תנאים מוקדמים עם כל מדינה ערבית. עלינו לחזור ולחזק את המחויבות האמריקנית לתביעותינו היסודיות: א. זכותנו להגן על מדינתנו מתוך גבולות בני הגנה, ואין לתכוע מאתנו חזרה לקוריים שלפני 1967; ב. אגתנו מוכנים לשחק פעולה בפתרון, הבעיה הפלשתינאית, אך לא נסכים להקמת מדינה פלשתינאית עצמאית ביהודה, בשומרון ובתבל-עזה; ג. אש"ף אינו גורם המקדם את השלום אלא גורם הממשיך לדגול בחיסולה של ישראל והציונות ומחבל בסיכויי הפתרון; ד. ירושלים המאוחדת היא בירת ישראל ואין לחלקה פיסית או פוליטית. אישור וחיוק עמדותינו אלה ביחסינו עם ארצות-הברית עתה הוא הכרחי, כדי שכאשר תגיע שעת ההתמודדות המדינית לא תעמוד ישראל לבדה בזירה אלא תוכל לזכות בחמיכתה של ארצות-הברית בעמדות יסוד אלו לפחות.

חברי הכנסת, זו שעה קשה לישראל, אך אין היא שעת ייאוש. דווקא ברגעים קשים ידע עם ישראל להתלכד ולהיאבק על העיקר ולהצליח.

זו השעה להכניס סדר בביתנו ולהחזיר לעצמנו את חוסנו הכלכלי ואת כוח עמידתנו הביטחוני והמדיני, והם כרוכים זה בזה. לא נשיג זאת על-ידי כריחה מהאחריות בשטח הכלכלי, או התעלמות מההתפתחויות בשטח המדיני. נשיג זאת רק על-ידי קריאה נכונה של המציאות והסקת מסקנות, תוך נכונות לקורבנות ולשימוש בתושייה, כדי לחשל את העם ואת החברה לקראת המאבקים הבאים.

היורד ש' הלל:

אני מודה לחבר הכנסת שמחה דיניץ, גם על דבריו וגם על ברכתו להיבחר כיושב-ראש הכנסת. כמעט שכחתי שנבחרתי.

אורה נמיד (המערך):
לא כדאי לשכוח.

"להיטיב עם העם" הרעה למדינה, והקריאה ל"דרך הנכונה" הביאה אותנו אל פי התהום. עתה עלינו לאזור את כל כוחותינו ולחלץ את הספינה מהסופה ומהגלים המאיימים להטביעה. את זאת עלינו לעשות ביחד, כי כולנו באותה ספינה.

אך הצלת הכלכלה הישראלית דרושה לנו לא רק כדי לייצב את המשק ולהבריא את החברה. ייצוב המשק דרוש לנו גם כדי לשמר ולחזק את מעמדתנו הביטחוני והמדיני. התערעורת חוסנה הכלכלי של מדינה מביאה, מטבע הדברים, להתערעורת כושרה הביטחוני ומעמדה המדיני — כל זה בשעה שאנו מוקפים עדיין עולם ערבי עויין ברובו. שטרם השלים עם קיומה של מדינה יהודית ציונית בחלק זה של העולם. עוד נכוננו לנו מאבקים ביטחוניים ומערכות מדיניות מכריעות. יכולתנו להתייבב בהם בהצלחה תהיה חלויה במידה מכרעת בכושרנו לחזק את משקנו ולהקטין את תלותנו בנורמי חוץ.

בכל המאבקים ובכל הגזירות אנו חייבים להופיע כמי שמוכנים לחפש דרך להסדר, תוך רצון כן להגיע לשלום, אך באותו זמן — כמי שנוכחים ומסוגלים להיאבק על שמירת האינטרסים החיוניים הדרושים לביטחוננו ולקיום עצמאותנו, כדברי הנשיא קנדי: "לעולם אל נפחד לנהל משא-ומתן, אך לעולם אל ננהל משא-ומתן מתוך פחד".

בגזרה הלבנונית אנו חייבים לחתור לפתרון מהיר, שיאפשר את יציאתנו מלבנון תוך הבטחת שלומה של הגליל. פתרון זה חייב להיות מושתת על ארבעה מרכיבים: ניסיון להגיע להבנה עם סוריה על אי-התפשטותה לאזורים המפגשים עליהנו ואחריותה לכל התארגנות או פעילות חבלנית מהשטח שבשליטתה; הסדר עם ממשלת לבנון לגבי אחריותה לנעשה בשטחה, מבחינת התארגנות טרוריסטית מחודשת, תוך הקצאת חפיקי מתאים לצבא דרום-לבנון; פריסה מחדש של כוחות יוניפ"ל, שתמנע חדירת מחבלים דרומה; ומעל לכול — הישענות על כוח ההרתעה של צה"ל, שיוכל להרתיע, ובמקרה הצורך לפעול, ביעילות גדולה יותר ובמחץ האופייני לו. אין תסירה בין הצהרה על נכונותנו לצאת מלבנון בהקדם ובין חתירתנו למילו תנאים אלה.

מדיניותנו בנושא לבנון נדונה וסוכמה בקבינט ואושרה פה אחד על-ידי כל חבריו. מפליא ביותר, שדווקא אחד השרים שהיה שותף לסיכומים מוצא לנחון לערער ולבקר את ניסיונותיה של הממשלה לחלץ את עצמנו מן המצב הקשה בלבנון, מצב שהוא — יותר מכל אדם — גרם להיווצרותו.

כנסת נכבדה, באשר להמשך תהליך השלום, איננו מקבל את ההתבטאויות שנשמעו לאחרונה. כאילו נחלשה ההעניינות של העולם בסכסוך הערבי-הישראלי או בבעיה הפלשתינאית, גם אם נכונים הדברים, הרי שאין אנו עצמנו יכולים להתעלם מקיומו של הסכסוך על כל מרכיביו.

ישראל חייבת לחתור תדיר להגיע לשלום עם שכניה, לא כדי להשביע את רצון אוימות העולם אלא כדי להגשים את החזון הציוני להקים את מדינתנו כאן, תוך שלום עם שכנינו, וכדי שנוכל להפנות את מאבקינו לפיתוח וקידום המדינה והחברה.

זאת ועוד, אין אנו חיים בחלל ריק. בתוך האזור עצמו הולכים ומתרחקים תהליכים המחייבים את עירונותנו המתמדת. במקביל לפגישת הפסגה בווינגטון של ראש ממשלתנו התקיימו שני מפגשים חשובים נוספים הנוגעים ישירות לעתיד אזורנו: פגישת מובאיק-חוסיין ברב-תעמול — יש בה סיכויים

היו"ר ש' הלל:
לא כדאי.

— ולא קיצוץ שיפגע בהתיישבות. אלה הן אבני היסוד של קיימנו בארץ-ישראל. ובהן אסור לפגוע.

בהודעות זו אני רוצה לומר, שאין שחר לטענה הדמגוגית שהושמעה ומושמעת, כאילו בהקמת ההתנחלויות האשם במצב הכלכלי, וכאילו קיצוץ בתקציב ההתיישבות יתרום להבראת המשק. תקציב זה היה בעבר — היום הוא, אולי, עוד פחות — רק 0.7% מכלל תקציב המדינה; ושאלת יישובה של ארץ-ישראל איננה כלכלית אלא קיומית. מי שרוצה למנוע את מסירת לב הארץ לידי אויביו, חייב לתמוך באכלוס המהיר של יהודה ושומרון, עזה, הגליל והנגב ובהעמקת פיתוחם. ראיתי בדבריו של ראש הממשלה על התחלת הצמיחה הכלכלית ועל פיתוח ומידוע אפשרות לכך שהדברים ייעשו גם במקומות אלה.

ובכל זאת אנו תובעים מהממשלה להביא בהקדם תוכנית שלמה לפתרון המשכר. התוכנית צריכה לכלול בין השאר גם את הנקודות האלה:

א. צמצום הוצאות הממשלה, אייזתובת עובדי מדינה נוספים, צמצום יחסי של שטח משרדי הממשלה, ביחס ישיר לחיסכון באנשים. זאת אומרת: אותם משרדים שיצמצמו בכוח האדם, יצמצמו גם בשטחם ויחזירו או ימכרו את אותם נכסים.

ב. עידוד תוכניות חיסכון, שלציבור יהיה אמן בהן. אסור לפגוע בחיסכון. שיפור תנאי החיסכון על-ידי מענקים מוגדלים. אני קראתי, שתוך חודש אחד ישתחררו כ-60 מיליארד שקל מתוכניות החיסכון. צריך לתסוך סכום זה מחדש וצריך לאפשר זאת על-ידי שיפור תנאי החיסכון ועל-ידי עידוד לחסוך. ראיתי שהדבר ניתן. כפי שהדבר נעשה לגבי תוכניות הפת"ם לפני כמה שבועות, אפשר לעשות זאת גם עכשיו. צריך להקדיש לזה מחשבה מיוחדת.

ג. עידוד היצוא על-ידי תמריצים כגון ניכוי מס, הפרשי מטבע, או תוספת מימון במטבע-חוץ, שיקוצץ מסקטורים צרכניים.

ד. הטלת מס על דירות פאר ומוצרי תצרוכת ראווה.

ולבסוף, אותה עסקת חבילה שכולם מדברים עליה, ואשר בוודאי קל מאוד לעשות אותה לגבי השכירים וקשה מאוד לעשות אותה לגבי העצמאים, בגלל הפיקוח על המחירים ובגלל המיסוי, שקשה להגיע אליו אצל העצמאים. אנו יודעים, שחוק מיסוי אינפליציוני נתן במשך השנתיים שלוש השנים האחרונות כיד חבירות ועצמאים אפשרות שלא לשלם מס. דברים אלה צריך להביא בחשבון בעסקת החבילה, כדי שהנטל ייפול לא רק על השכירים אלא גם על העצמאים — במידה שהדבר אינו פוגע בייצור וביצוא, כפי שהזכרתי קודם.

ולאחרונה — פיתוח מואץ, תעשייתי ומדעי ביהודה ובשומרון, בגליל, בנגב ובגולן, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בדבריו של ראש הממשלה לגבי הפיתוח, אשר צריך, למעשה, להיות החלק האחרון של התוכנית.

אנו מזהירים מפני תלות כלכלית גדולה מדי בארצות-הברית. תלות כלכלית מביאה לידי חלות מדינית. קשה לדעת האם העצות כפי שפורסמו — הייתי רוצה לשמוע על כך — על ויתורים בטאבה, או על הקמת בנק ביהודה ובשומרון — בנק אשר עלול להביא סכנות לא קטנות, כגון של חלוקת כספי אש"ף באזור ושל בריחת הון מהארץ בדרך מסודרת — האם כל העצות האלו לא היו עצות ידירותיות שקשה היה לסרב להן.

רשות הדיבור לחבר הכנסת גרשון שפט. ואחריו — לחבר הכנסת דב שילנסקי.

גרשון שפט (התחיה-צמת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לברך את חבר הכנסת שמחה דיניץ. שזה לו נאומי הראשון כאן בכנסת. הוא היה בין הדיפלומטים החשובים ביותר שלנו באותה ארץ, שיש לנו אתה הקשרים ההדוקים והחשובים ביותר. הוא עמד בשער בשעות הקריטיות של עם ישראל, והיה נציג גאה ומקובל על ממשלת ארצות-הברית ועל יהדות אמריקה. הוא היה גם סגן נשיא האוניברסיטה העברית כשעה שהיא עברה להר-הצופים, מקום משכנה הקדוש. אני מאחל לו הצלחה בתפקידו החדש כאן, בכנסת. ומקווה שכינים כאן מאותה אווירה מכובדת ורצינית שהוא ניחן בה.

אדוני היושב-ראש, אין אנו מודאגים מן היעדים הכלכליים שהציג כאן ראש הממשלה — ואני חושב שאפשר להסכים להם — אלא מן הביצוע, שעד כה היה כושל, ואנו מקווים שבעתיד יהיה טוב יותר.

כאשר קמה ממשלת האחדות הלאומית, נישאו אליה כל העיניים בצפייה ובדריכות: האם תשכיל ממשלה זו — שלה גיבוי חסר תקדים בכנסת — לחולל תמורה לפחות בתחום אחד, בתחום הכלכלי, הציבור כולו היה נכון לתת כתף ולהעזר את היעדים הלאומיים על פני השאיפות האישיות, כדי להביא את המשק החולה. אולם עד כה, עד לרגע זה, בזוהר הממשלה את האשראי שניתן לה, ובמקום לגבש תוכנית כלכלית מקיפה — להציע כבר בשבוע-שבועיים הראשונים עסקת חבילה ולבצע אותה — העדיף האוצר לנקוט צעדים שונים, שרק הוסיפו שמן למדורת האינפלציה והגבירו און מכונת הציבור. חוסר האונים ואובדן העשתונות של קברניטי המשק — ואנחנו רואים זאת אחרי כל ישיבה, ובצער רב אנחנו רואים זאת — מעידים על משבר אמיתי. יש לישראל ממשלה רחבה, הנשענת על כתפיים רחבות, אבל אין לה הנהגה כלכלית. אין יכולה לדרוש ממשלה קרובות מהציבור כאשר היא עצמה מושג לבזבוז ולחוסר יעילות? 25 שרים, שישה מהם בלי תיק, ועוד יהיו סגני שרים, לשכות כפולות — — —

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י' נבון:

גרשון שפט (התחיה-צמת):
עובדה שהתחיה לא הצטרפה.

היו"ר ש' הלל:

האם זה בכחית הצעה? האם זה משא-ומתן קואליציוני, אדוני סגן ראש הממשלה?

גרשון שפט (התחיה-צמת):

אינני בטוח שכולם רוצים את התחיה בממשלה.

לשכות כפולות אפוא בתל-אביב ובחיפה. אנו חושבים, שאלו הוצאות שאין הדעת סובלתן. אנו תובעים שראש הממשלה והשרים יגורו על עצמם חיסכון בהוצאותיהם וישמשו דוגמה לציבור.

אנו מסכימים, שצריך לקצץ בתקציב המדינה — כפי שנאמר ועוד ייאמר — אבל לא קיצוץ, שיפלוט ממעגל הייצור עובדי תעשייה ועצפים יצרניים אחרים, ולא קיצוץ שיפגע בביטחון ישראל — לא במשרד הביטחון, אלא בביטחון עצמו

עבד-אלוהב דראושה (המערך):

האם אתה רוצה לחנוך את הערכים?

גרשון שפט (התחיה-צמח):

למה? אני חושב שיש באזור בנקים שיכולים לספק את כל השירותים, ואני ביררתי את הדבר גם עם ראשי בנקים וגם עם נגיד בנק ישראל. לבנקים יש שירותים טובים מאוד, ואפשר להשתמש בשירותיהם. מדוע צריך לפתוח בנק נוסף שישלט עלידי גורמים מבחוץ?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקרמת לשלום):

מה זה זיוק לבנקים בישראל?

יקטור שמיטוב (מפ"ם):

אולי תבדוק כמה הון כרח לחוץ-לארץ לפני שהיה בנק כזה?

גרשון שפט (התחיה-צמח):

כרח גם כך, נכון.

יקטור שמיטוב (מפ"ם):

מיליארדים רבים.

גרשון שפט (התחיה-צמח):

נכון, אבל לא צריך להוסיף עליהם.

הי"ר ש' הלל:

אני מבקש שלא לקרוא קריאות ביניים למי שזמנו כבר חם, וזה מצבו של חבר הכנסת שפט.

גרשון שפט (התחיה-צמח):

לסיכום, אנו פונים לממשלה: תנו דוגמה לציבור. הדוגמה אינה בעיה כלכלית אלא בעיה מוסרית ומנהיגותית. וממשלה שתעשה את הדברים הנכונים ותעמוד על כך, תוכל לקבל לא רק את אמון הציבור, אלא הציבור גם יעשה את הדברים הנדרשים ממנו.

הי"ר ש' הלל:

אני מודה לחבר הכנסת שפט. רשות הדיבור לחבר הכנסת דב שילנסקי, ואחריו — לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הדיון היום מקוץ שטחים רבים, אך אני אתעכב רק על כמה נקודות כלליות. תחילה אני רוצה להתייחס להערה שהשמיע חבר הכנסת תופיק טובי. הוא שאל את היושב-ראש בפליאה: האם כל יום צריך להזכיר את יהודי-ברית-המועצות? — כן, חבר הכנסת תופיק טובי, זו מדינת היהודים.

תופיק טובי (החיות הרמוקרטית לשלום ולשוויון):

שאלתי האם לא מספיק יום אחד להסתה צורך כל יום?

דב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת טובי, מדינת ישראל היא מדינת העם היהודי, ואנחנו לא נוכל לנוח ולשקוט ולא להזכיר כל יום את נאקתם ואת צערם. אנחנו צריכים להשמיע ולהזכיר את זעקתם, וזאת נעשה, כל גרע וכל שנייה.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):

חבר הכנסת טובי מזכיר כל יום את העם הפלשתינאי. מותר לו להזכיר את הפלשתינאים, ולעם היהודי אסור? זו אפליה גזעית.

הי"ר ש' הלל:

חבר הכנסת כהן-אבידב, למה לך להרחיב את הנויכוח מעבר לתחום? אני מבקש מחבר הכנסת שילנסקי לחזור לנושא שלפנינו. על יהודי ברית-המועצות נדון ביום רביעי.

דב שילנסקי (הליכוד):

חשבתי שנכון היה להשמיע את ההערה הזאת.

אבל אם כבר הזכרתי עלייה, לאחורונה אני שומע מכל מיני צדדים צלילים צורמניים, שקושרים עלייה עם כלכלה ומכניסים את העלייה בין הסיבות לקשיים הכלכליים שיש לנו — ולא היא. העלייה בדרך כלל — כך למדנו מהניסיון — מעשירה את המדינה. יש הרבה סיבות לכך שהגענו לקשיים הכלכליים, ולא אכנס אליהן. בוודאי לא אכנס לוויכוחים, ובוודאי לא לקנטרנות. אבל אני רוצה להסכים עם כבוד ראש הממשלה, ושמעתי ציטוט מדבריו בארצות-הברית. הוא אמר: היו לנו שתי מלחמות ושלוש אחר. אני אוסיף: היו לנו יותר מלחמות: כל מלחמה הטילה קשיים כבדים על התקציב, על הקופה של מדינת ישראל, והשלוש גם הוא גרם לקשיים רבים.

ראש הממשלה ש' פרס:

אמרתי: בעשור האחרון.

דב שילנסקי (הליכוד):

ובכן, או שלא שמעתי נכון או שציטטו לא נכון.

הי"ר ש' הלל:

חבר הכנסת שילנסקי, ציטטו נכון, למען הסדר והפרוטוקול, אולי אתה לא שמת לב.

דב שילנסקי (הליכוד):

בכל אופן, הקשיים הכלכליים התגלגלו משנה לשנה, וכל מלחמה שהיתה מלחמת קיום, מלחמה שלא היתה לנו ברירה לגביה, הוסיפה על הקשיים הכלכליים, ותמורת השלום הרי שילמנו נסכים כלכליים כה כבדים, ובכללם הנפס שהיה לנו בסניני.

ובכן, אם אמרתי שהעלייה בונה — המלחמה הורסת: אם העלייה היא תנופה לפריחה — המלחמה היא אסון. אף אם הישגים בכנפיה: אם העלייה יוצרת — המלחמה הורסת. ואנחנו צריכים להיות עירניים.

וכשאנחנו מדברים באופן כללי במשך כל השנים על הקשיים הכלכליים של מדינת ישראל, אל נשכח את מה שבנינו, את היצירה שהיתה פה, ואפילו בשנים האחרונות, את ההתנחלויות שהיו נכס צאן ברזל של העולם היהודי ושל מדינת ישראל.

אני רוצה להסכים עם ראש הממשלה גם באשר לבעיית הרצון שלנו לעבוד, כפי שהושמעה פה. הייתי אפילו מוסיף: לא רק שאין לנו רצון לעבודת כפיים, הצרה הגדולה היא, שעבודת הכפיים נעשתה אצלנו בושה, וכשהיא מלווה בסלוגניות ובחברות נפוצות ובסנוביזם, זו היתה מקשה אחת, אשר דרדרה אותנו במצב הכלכלי, ולצער, ואינני מוציא את עצמי מהכלל, גם אישי הציבור לא תרמו רבות לשינוי התפיסה החברתית הזאת.

אבל, אם אנחנו מדברים היום על הדיקו החגורה ועל שינוי תפיסת חיים וערכי חיים, ההכנסת יותר צנע, אל לנו ללכת ולרוץ מהר מדי. אדוני ראש הממשלה, אני קיבלתי את התפקיד של מניעת הירידה כשהסטטיסטיקה הראתה בשנה מסוימת, בשנת 1980, 30,800 יורדים, כשהיה צמצום גדול. הדיקו חגורה. אז קרא לי ראש הממשלה דאז מנחם בגין, עם דאגה רבה ממש, והטיל עלי את התפקיד. סיימתי את תפקידי כשהיירידה בשנה האחרונה היתה 2,600 או 2,700 איש, ולא אומר שזה בזכות התוכמה שלי, אם כי בוודאי תרמתי לכך, אלא משום שהיה שפע: היתה עבודה.

חבר הכנסת שבח וייס שאל בקריאת ביניים, כשאחד החברים דיבר כאן על חוסר עבודה: אז מה לעשות? אינני הולך

הי"ר ש' הלל:

טוב להשתמש במדרגות, זה גם יותר בריא וגם יותר בטוח.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אבל יותר מהר כמעלית.

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש להקדיש את רוב דברי לכלכלה ולמשק: וטוב שראש הממשלה נהג כך אף הוא. אף-על-פי-כן אני מבקש לגעת בכמה משפטים בסוגיית לבנון. סוגיה שהיא בוודאי חשובה מאוד. אל לנו לעשות שום צעד מהותי בלבנון, אלא אם כן יש בו כדי להבטיח את שלום תושבי הגליל. שלום תושבי הגליל הוא מטרה שיש לרכוב בה ללא סיג. כל ממשלה — יהיה הרכבה אשר יהיה — שתבוא בהצעה על תזונה צה"ל וקיום כוחות אלטרנטיביים במקביל, תצטרך לשכנע את הבית. שאין אנו משאירים חלל ריק או כל סימני שאלה שהם. כל ממשלה תצטרך לשכנע את הכנסת, שלאחר הצעדים שיוצעו עליה יוכלו תושבי הגליל וילדי הגליל לקיים אורח חיים תקין, כפי שהם מקיימים כיום, וכפי שמקיימים תושבי ירושלים, תל-אביב, חיפה, באר-שבע וירוחם. המטרה — ואני יודע שבנושא זה מרבית חברי הבית מאוחדים — איננה הוצאת צה"ל מלבנון אלא הכטחת חיים תקינים בגליל.

אדוני היושב-ראש, ראש הממשלה וממלא מקומו חזרו מסיודם המוצלח בארצות-הברית ובאמיתותם בשורה: הקלה בעומס החובות החיצוניים, שיש בה משום מענה מיידית לבעיה הרוחקת של אובדן הרוכבות. אני מבקש לקוות, שבקצבות הוריקה החיוניות הזאת — ואני מברך על השגתה — לא ניתקף כולנו בתחושה, שיש אפשרות זמן שלא לנקוט צעדים כואבים וגמריים. המשק נמצא על סף תהום: אין זו פראזה, אך דומה שלא הכול בממשלה חשים בחומרה העמוקה של המצב.

יש צורך במדיניות כלכלית מקפת וכוללת, אך אל לנו לרחוק את הקץ באלה שהיום יושבים על הכעיות לפרטיהן. יש מרחק בין מטרות שכולנו יודעים מה הן — צמיחה, בלימת האינפלציה, צמצום הגירעון במאזן התשלומים — ובין הכנות תוכנית מפורטת. תוכנית מפורטת יכול לתכנן אך ורק מטה כללי. מעין מטה כללי. אין זו שאלה, שאיזה שר יכול לבוא ולומר ביום אלה: יש לי תוכנית; לא יכולה להיות לו תוכנית. תוכנית מפורטת. המביאה בחשבון קצבי אבטלה, קצבי הזרמה, קצבי ספיגה, קצבי עידוד לתעשייה וכן הלאה וכן הלאה. יכולה להיות רק במערכת מקיפה הבוחנת את הדברים. לכן הייתי מציע: אף שהזמן דוחק ואנו נמצאים לפני השעה השתים-עשרה — אל נאץ באדמיניסטרציה. אפשר להמתין עוד כמה ימים, כי עליידי האצה ועל-ידי דחיקה אנחנו עלולים להגיע שוב לצעדים שלא יהיו שלמים. ואינו יכולים להרשות זאת לעצמנו היום.

הכעיות החריפות כתחום המאזן המסחרי לא החלו בשנה או בשנתיים החולפות כי אם הרכה לפני כן. אלא שמצאנו מדי פעם תרופות רגעיות שמנעו פגיעה ברורכות. בשנה האחת הצליחה הממשלה שלא להוריד את הרוכבות בכך שהטילה על מערכת הבנקאות את מימון היצוא במקומה. בשנה השנייה מצאה הממשלה דרך להסיר מעל כתפיה את עומס המימון במטבעות-זרע לענף היהלומים. ואילו בשנה החולפת, בעקבות משבר המניות, גייסה מערכת הבנקאות כ-700 מיליון דולר, וכתוצאה מכך לא הייתה פגיעה מהותית ברורכות. אלא שכל התרופות הללו הגדילו את החוב החיצוני, תוך כדי הגדלת חלקם של המלוות קצרי המועד לחוץ-לארץ, ואלה חובות מעיקים. אלה היו תרופות המורידות את החום, אך אינן מרפאות את מהות המחלה: גורמת לכיסוי הגירעון, אך אינן

להציע פה פתרון, אני רק מזוהר את עצמנו, את כולנו: על-ידי הידוק התגורה — והוא נחרץ — אל ניצור בהלה מיותרת. כי בהלה מיותרת ומוגזמת אולי טובה מצד אחד, על-מנת להכריח את הציבור להדק את התגורה, להביא זאת לתודעתו; אבל מצד שני עלולה לבוא ירידה, וממנה אני חושש מאוד. אומנם התשובה למניעת ירידה היא לא-ידווקא הכלכלה אלא החינוך. לשמאלך, אדוני ראש הממשלה, יושב שר החינוך, ואני מאמין מאוד ביכולתו לעשות ולתרום בחינוך, ואז לא יהיה כלל צורך לדבר על ירידה. גם החלפנו דברים בקשר לכך. אבל עד שנגשים את זה, קיימת היום הסכנה הזאת, ואנחנו חייבים להיות עירניים לה.

גם למלחמת לבנון היה חלק במצב הכלכלי שנוצר. ושוב, אומרים: למען הכלכלה צריך לסגת מלבנון כמה שיותר מהר. בקפורה זו של לבנון דווקא לא הייתי נותן משקל גדול לשאלה הכלכלית. כי אם חלילה ניסוג מלבנון בלי ביטחונות מתאימים בלבנון, הרי אנחנו יכולים חלילה לחזור למצב שבאותה ררך שהיום חילינו חוזרים בה מלבנון, יצטרכו הם עצמם או ילדיהם לשוב ולהתקדם תחת אש. שאלת הנסיגה וביטחון גבול הצפון היא שאלת חיים ומוות, והיא מעל לשאלה של כלכלה.

והערה אחרונה הייתי רוצה להעיר בקשר לקריאת הביניים של שולמית אלוני.

הי"ר ש' הלל:

חברת הכנסת אלוני.

רב שילנסקי (הליכוד):

חברת הכנסת אלוני.

אני בעד ממשלת אחדות לאומית בכל נימי נפשי, ומצדי אעשה הכול כדי לשמור עליה. אחדות היא כוח. יש בינינו חילוקי דעות: אנחנו צריכים להתעלות ולהתגבר עליהם. אבל מאחר שחברת הכנסת שולמית אלוני קראה קריאת ביניים לראש הממשלה כאשר לארץ-ישראל ומדינת ישראל, אני רוצה להגיד את דעתי הרעיונית, והיא — שאין זהות טריטוריאלית בין מדינת ישראל לארץ-ישראל. אם כך התכוונה להגיד שולמית אלוני, הרי היא צדקה. מדינת ישראל נמצאת בחלק של ארץ-ישראל. אני מקווה שיבוא יום — — —

עבד-אלולה דראושה (המערך):

רב שילנסקי (הליכוד):

רגע, שמע את המשפט האחרון.

אני מקווה שיבוא יום — — —

עבד-אלולה דראושה (המערך):

לא בשלב זה.

רב שילנסקי (הליכוד):

אני מקווה שיבוא יום והזהות תהיה שלמה. עד אז — בואו נעשה כולנו יחד את הצעדים בכל מה שמשותף לנו, בחיי היום-יום.

הי"ר ש' הלל:

אני מודה לחבר הכנסת רב שילנסקי. רשות הדיבור לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין. ואחריו — לחבר הכנסת יעקב זיאק אמיר.

חבר הכנסת ויינשטיין, האם אתה רוצה לנשום לפני שאתה מתחיל?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, המעליות התעככו והיו קצת בעיות.

בהצמדה שאיננו יכולים להחיר אותה. כשאמרתי לפני כשנה, מעל כמה זו, שיש להחיר את ההצמדה ולמצוא לה פתרון. כי היא בעוכרינו, אמרו שזו בעיה פוליטית שאין לגעת בה. אבל גם מכך אין מנוס. לכן אני מצפה ומאמין — אני מכיר את ראש הממשלה, אני מכיר אותו תקופה ארוכה בתפקידים שונים — כיכולתו של ראש הממשלה. אדוני ראש הממשלה, אנחנו נעמיד מאחורין במדיניות נחרצת, במדיניות של כאבים, שכולנו נתבענו מהציבור ומעצמנו. תודה רבה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת אריאל יינגשטיין. רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב ז'אק אמיר. ואחריו — לחבר הכנסת חופשי טוכי:

יעקב ז'אק אמיר (המעריך):

אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, כבוד הוא לי וזכות מיוחדת, כתושב הנגב, שותף לחזונו של דוד בן-גוריון בהגשמת הפרחת השממות של דרום הארץ, לכרך מקרב לב את ראש הממשלה שמעון פרס, שצילח בתפקידו הרם, הקשה והנשגב, בטוח אני שהזרעים אשר הוא זרע במדינה הזאת כמשך עשרות שנים יעמדו לו, והוא ימשיך להנהיג את המדינה ולהביא לדבר הכאוב ביותר — הבעיה הכלכלית במדינה — את הפתרונות הסבירים, כדי להוציא את המדינה הזאת מהבעיות הקשות שהוא ירש ואלהן אנחנו נקלענו.

גם אם אהיה ביקורתי פה ושם, אני רוצה לומר ששמחתי שקמה ממשלת אחדות לאומית בראשותו של שמעון פרס. רק צר לי על ששרים כלכליים, שהיו צריכים לשמוע את הדיון הזה, נעדרים ממנו. אולי ייקחו דוגמה מראש הממשלה ומשר החינוך והתרבות, היושבים כאן כמשך שעות — אני בטוח שגם הם עסוקים — ומקשיבים לדבריהם של החברים.

אדוני היושב-ראש, אני רואה את הדיון הזה כדיון משולב: מדיני-ביטחוני-כלכלי-חברתי. במקרה זה אין כל אפשרות להפריד בין הנושאים המרכזיים העומדים על סדר-ימנו הלאומי ולבטא מחשבה כלשהי, בלי לקשור את הקצוות הללו.

למען האמת יש לציין, דווקא בתוקף האחדות הלאומית, שנתגלחה בהרכבת ממשלה זו, כי הפעם מדובר בדרך חיים, בתפיסת עולם ובאמצעים שבהם תתגלה ותתגשם תפיסת עולם אחת לעומת תפיסת עולם אחרת, המתגוששת בתוך המסגרת של הקואליציה הרחבה שאנו מייצגים כאן בכנסת זו.

אקדים ואומר, כי אני מצטרף ככל לב לכריזתו שלהן זכה ראש הממשלה, שמעון פרס, במצו המדיניים עם הנשיא רייגן וממשלו. אני גם עוקב בהכנה מלאה ומתוך הודאות ומקווה שנגיע להבנה ולפעילות קונסטרוקטיבית ומשותפת עם נציגי הליכוד בממשלה, אבל כאדם שצמח בתוך העם הזה, שחי בקרבו, מתהלך בתוכו מאורו, אני חושש שעומדת בפני שמעון פרס, ראש הממשלה, בעיה קשה מאוד וגורלית גם למפלגת העבודה — בעיית ההסכרה, ולא רק בעיה בתחום המעשה. הבעיה היא לשכנע בצורה חד-משמעית את העם הזה, שאין חליה שמץ של אמת בטענות הודון ובשמעות המופרחות, בעיקר במדיה, כאילו מצד אחד, חס וחלילה, נמכרו לאמריקנים בוזי עדשים של חמיכה כלכלית, ומצד שני, רשבו חס וחלילה, כאילו אנו, אנשי מפלגת העבודה, מוכנים לוותר על ערכים בסיסיים ולהתפשר עם קונצפציות ליברליות או שמרניות, המושמעות על-ידי פרופסורים העוסקים בתיאוריות אבסטרקטיות, או על-ידי אישים, ואפילו מפלגות, המייצגים קטטורים ואינטרסים ברורים שאינם חופפים בשום פנים ואופן את טובת צמיחתה והתפתחותה של החברה הישראלית בכללה.

מביאות לצמצומו של הגירעון, שהוא עצמו יוצר חובות במטבע-חריץ.

הבעיה הבסיסית הירודפת אותנו זה שנים, אדוני ראש הממשלה, בלי שאנו מצליחים לפתורה, היא גודלו של הסקטור הציבורי, הכולל את הממשלה, הרשויות המקומיות, החברות והמוסדות שאינם עסקיים. ללא צמצום משמעותי בגודלו של הסקטור הציבורי לא יהיו במשק שלנו אמצעי ייצור נוספים, שיש בהם צורך להגדלת היצוא ולהחלפת היבוא, לכן, צמצומו של התקציב הממשלתי הכרחי לא רק כדי לצמצם עודף ביקוש והזרמה ממשלתית: הוא אכן יסוד, ובלעדיו אין מרפא לחולי המשק. הרי הגענו למצב, אדוני היושב-ראש, שבו הגיעו שיעור הוצאות הסקטור הציבורי ביחס לתוצר ל-65% בקירוב — שיעור שאין לו אח ורע במשקים מערביים. זה שיעור גדול ממדים, מדיגי. אינני סבור שבמכה אחת, בהינף יד, נוכל להגיע לשיעור של 40%—45% — שאף הוא גבוה — של ההוצאה הציבורית ביחס לתוצר. אבל גם צמצום הוצאות הממשלה — כפי שנדרש עתה — לצורך עלימת ההתדרדרות והגירעון במאון התשלומים, גם הוא, לדאבוני, אינו דוחק בתודעתם של כמה מחברי הממשלה, ונכון הדבר, אדוני ראש הממשלה, שקשה מאוד לצמצם את התקציב, כי משמעות הדבר הוא אבטלה. אבל האם יש דרך אחרת?

אנחנו עדים לירידה בדרוכות בקצב של 250 מיליון עד 300 מיליון דולר לחודש. הוזרקות המובטחות מארצות הברית, בשיעור של כמה מאות מיליוני דולרים, והקדמת התשלום של 1.2 מיליארד דולר — כל אלה עשויות לתת את התרומות הקופה בתורשים מספר. אך זהו פרק זמן קצר, כשמדובר בהשגת תוצאות מדיניות כלכלית, שאני מקווה שתחל בצורה יסודית בעוד שבועות אחרים.

אין מנוס, אדוני ראש הממשלה, מקיצוץ מהותי בתקציב. אך בין החלטה לכיצוץ מקיף של הקיצוץ ועד להשגת התוצאות יעבור זמן ניכר יחסית, והוא איננו עומד חופשי לרשות המשק.

אני יודע שאנחנו צפויים לאבטלה, ואני יודע שהחברה הישראלית איננה יכולה לשאת אבטלה. ראינו זאת בשנות המיתון ואני, כעיתונאי, הייתי עד לכך, שלאחר שהמשק פסק לפעול, משום שהיו מפגינים בכבישי הארץ, במשך יום היתה החלטה להוריש מיד חזרה.

לכן, אחת השאלות, יחד עם ההחלטה על צמצומים בתקציב — וזו היתה החלטה, אין מנוס מכך — יש צורך לראות מה אנחנו עושים עם המובטלים, כיצד אנחנו נותנים להם פתח לעבור הכשרה מקצועית וכיצד אנחנו מסדירים שהאבטלה תתחלק על-פני אזורי הארץ, אלה הם דברים חשובים, ולכן היתה כוונתי כשדיברתי על תוכנית כלכלית מפורטת, שאיננה באמתחתו של איש ויש להכינה ביסודיות ובמהירות. הציבור מעוניין, מצפה וכמה ליציבות, כי כיום השתבשו כל המערכות, ואינני צריך להרחיב את הדיבור על כך.

ושבו, אחזור לנושא האבטלה. כשאתה מצמצם תקציב ואתה מצמצם קניית ממשלה — יש אבטלה בסקטור העסקי, יש פחות קניית של הממשלה ממפעלים, וזה לא טוב. יש צורך שהאבטלה, כשהיא תהיה — ואני אומר את הדברים הללו בריש גלי — תתחלק על פני הסקטור העסקי, וסקטור השירותים, תוך, מציאת מוצא.

ולנקודה אחרונה: אנחנו שומעים היום קריאות במשק להרחיב את ההצמדה — שכן כל שבועיים ותוספת יוקר כל שבועיים. אחד מחולי המשק נגרמו מכך שאנחנו מצויים היום

היו"ר מ' כהן-אביב:

תודה לחבר הכנסת זאק אמיר. רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי, ואחריו — לחבר הכנסת גרעון גדון.

תופיק טובי (החתימה הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, גילה של ממשלה האחדות הלאומית, ממשלת המערך-הליכוד, עוד לא הגיע לחדש-יוצא, וכבר היא מוכיחה עד כמה צדקנו בהערכתנו כלפיה: שאין היא אלא ממשלת ליכוד ב', הוזהרנו — וכמהרה זה התאמת — שהנהגת מפלגת העבודה תבצע במסגרת השותפות עם הליכוד את המדיניות ה"ליכודית", שהביאה את הארץ אל סף שואה כלכלית וחברתית ומונעת את השלום מעם ישראל ומהאזור.

אמרתי, שאתם מקימים ממשלת אחדות כדי לרפא את הכלכלה והחברה. הוזהרנו, שאם תתעלמו משורשי של המשבר ההולך ומחמיר — ואלה ההוצאות העבאיות, הוצאות הכיבוש והמלחמה בלבנון, הוצאות ההתנחלויות וההוצאות העבאיות בשירות האסטרטגיה האמריקנית באזור — ומהצד האחר, אם תמשיכו לנהל מדיניות כלכלית שמכתבים אותה הבנקים ובעלי ההון הגדול, המקומי והזר, לרווחתם הם — במצב כזה, כל הצעדים שלכם יעצמצמו בגזירות קשות על ראשיהם של המוני העם, של הציבור העובד, ולא תהיה כל תוכנית להבראה כלכלית.

ראו מה עשיתם במשך החודש האחרון: עיקר הקיצוצים בתקציב בהוצאות הממשלה היו בהקטנת הסובסידיות, שהביאה עליה מסחררת במחיריהם של מצרכים חיוניים ביותר. קיצצתם בשירותים חברתיים, העלייתם מסים — בעיקר על השכירים. קוראים לזה "הידוק החגורה", כדי "לעלות על דרך המלך". הורדתם את השכר הריאלי ב-20%, אך האם התעשייתיים הורידו מחירים? — הם הכפילו והשלישו ואין עוצר. האם צעדים אלה בלמו את האינפלציה? — להיפך: האינפלציה תגיע השנה, כנראה, ל-1.000%. עכשיו נטפלים למה שנקרא "סנקט חבילה" ולוחצים על ההסתדרות לקבל הקפאת שכר, שמשמעותה תהיה, למעשה, הורדת שכר ללא כל עובדות רצינית בדבר הקפאת מחירים, רווחים ומסים. מדי יום קם צוות מומחים חדש, וכל העצות והתרופות האלה שמציעים ש"עיקרון הורדת שכר והורדת רמת החיים" — נוסו גם בעבר ולא הועילו; והן גם לא יועילו, אף אם יוחמרו ויכאיבו עוד יותר — כפי שרורש ולוחץ, למשל, השר הורביץ.

לא השכר הגבוה כביכול ולא רמת החיים שעלתה כביכול הם מקור האינפלציה. דמגוגיה היא להתעלם מהסיבה העיקרית, שהיא המשכת עבודת מכונת הדפוס, המזרימה אין סוף מילון להוצאות הכיבוש וההכנה למלחמה.

בימים אלה ביקר ראש הממשלה, מר פרס, בארצות-הברית, כדי למצוא תרופות למשבר. הוא נסע עם הגזירות שהטילה הממשלה על המוני העם, לפי התכתיב של ראשי השלטון בארצות-הברית ונציגי המונופולים האמריקנים, וקיבל על כך מחאמות והבטחות להשקעות מצד בעלי הון אמריקנים, המעוררים מהורדת השכר ומהסיכוי להגדלת רווחי השקעותיהם. מה שחייב להדאג הוא, שרוב ההשקעות יהיו בפיתוח תעשיית צבאית, המשולבת בצרכיה האסטרטגיים של ארצות-הברית באזור, לרעת ההתפתחות הכלכלית האזרחית העצמאית של ישראל. דבר זה יש בו סכנות עצומות לעתיד ישראל, כשתהיה תלויה בתוכניותיה המלחמתיות של ארצות-הברית. לשם כך הוקמה הוועדה המשותפת האמריקנית-ישראלית, כדי להבטיח השגחה אמריקנית עליונה.

הבה ונאמר את הדברים מפורשות: האינפלציה היא דבר איום ונורא. הכלכלה וועקת לתיקון. התווה וכוהו שלתוכנו הושלכנו — ולא צריך לציין על-ידי מי — חייב להסתיים. אבל לא ייתכן, אדוני היושב-ראש, שהסתדרות העובדים הכללית, על-ידי עסקה זו או זו, תוכרח לשמש מכשיר לשינוי דרכה ההיסטורית של הכלכלה הישראלית. שבה היתה תמיד דאגה לפועל ולשכבות החברות והחלשות במדינה. לא ייתכן שברגע חגיגי זה — ואני אומר זאת גם במרכאות — נותרו אנו, אנשי תנועת העבודה, על הדאגה לאדם הקטן, ונגרמו להפתחה באחוזים גדולים או קטנים, או אפילו בשכרי אחוזים. בהכנסתו של האדם העובד והנוקד, כדי ליישם תיאוריות כלכליות כלשהן. בשכיל העובד והנוקד הפחתה בכל שיעור שהוא היא מכה מתחת לחגורה ונסיגה מכל הישגי החברה הישראלית בחיזוק השכבות החלשות ובמיוזוג הגלוי. יש בהחלט מקום להטיל עומס יתר על אלה שיש להם. אין שום מקום לטעות בעניין זה. כל חיקון כלכלי שיבוא על חשבון החלשים, שכרו מוכרח לצאת בהפסד לאומה, החייבת לצמוח, להתקדם, להתפתח ולהתאחד מול העולם הסובב אותנו.

ערכי היסוד של מפלגת העבודה ותנועת העבודה משרתים, במקרה זה, את ערכי האומה הישראלית. אם כך הדבר, אדוני היושב-ראש, אני כבר חייב להשיב לחברים בבית הזה ולהגיד מה אני מציע. אנו על האמת: אין לי בעיות בתחום זה, כלל וכלל לא, אף שאיני לא כלכלן ולא פרופסור. יש לי ניסיון מתנועת העבודה השורשית. מפלגת העבודה עמדה ליד הגה המדינה וזאת בזמנים קשים יותר מאלה שאנו נמצאים בהם היום. שותפנינו הנוכחיים בקואליציה האשמינו אותנו במדיניות של פיקוח, של חלוקת מכסות בחקלאות. פיקוח על מטבע-חוץ, הגבלות וגזירות על היבוא, העדר ליברליזציה במשק ועוד כהנה וכהנה. אני בהחלט לא רוצה לעשות חשבון לגבי העבר, אבל אל נשכח אותו. כלולו נדרשים היום למצוא פתרון למכאובינו הכלכליים והחברתיים.

אם עומדים אנו שוב במשבר כלכלי לאומי חמור, הרי יש לנו דרך שהתנסינו בה, דרך שנתנה לאחרים להרוס את המשק הכלכלי הלאומי שלנו. תמיד יכולים אנו להזדקק לפחות לחלק של האמצעים האלה, תוך התאמה למציאות החדשה, כדי להציל את עצמנו ולא לדרדר את החברה הישראלית לתהום חדשה. אין לי ברירה אלא להזדקק כאן למלת אוהרה, וצר לי על שאני חייב להזכיר שני שרים דווקא כשהם אינם נמצאים פה — חשבתי שהם ישתתפו בדיון הזה, הנוגע לשניהם. הראשון הוא השר אריאל שרון; השני — השר יצחק מודעי. כל אחד, לפי דרכו, מושך לביצוע מדיניות, המנוגדת לנשמת אפה של תנועת העבודה בכללה. אני חושש מאוד, שלשניהם יש תיאוריות לפתרון הבעיות המדיניות והכלכליות אחת ולתמיד — "כמכה אחת". כפי שאמרם אצלנו בלקסיקון העממי — אבל מניסיוני בוועדות הכנסת, בעיקר הספיים והכלכלה, למדתי לרעת, שבכל פעם שמביאים לנו תוכניות אידיאליות, אין לנו ברירה אלא לפשר ביניהן, לברור את הניתן לביצוע ולפעול בצורה מציאותית.

אל נא ניתן, אדוני היושב-ראש, לאנשים מתוכנו. לשפוך את החינוק ביחד עם המים, להבריז את הכלכלה שלנו ולפתור בעיות מדיניות-ביטחוניות על-ידי הריסת רקמת חיינו המשותפים. הרגישות הסוציאלית חייבת לשמש נר לרגלנו ולהאיר את דרכינו.

אני מאחל לראש הממשלה ולממשלתו כולה הצלחה במילוי המשימות הלאומיות הכבדות העומדות בפניהם. מי יתן ותצלחו, לטובת העם והמדינה.

נגד זכותו של העם הפלשתיני למדינה ריבונית בגדה, ברצועה ובירושלים הערבית, לצדה של ישראל. מתוך חשבוך פסול, כדי להשאיר את המצב כפי שהוא וכדי להנציח את הכיבוש, דוחה הממשלה את הדרך היחידה לשלום צורך, את תביעת רוב מדינות תבל ואת כינוסה של ועידה בין-לאומית לשלום כלל וצורך בהשתתפות ישראל ואש"ף, וציגו הבלבול והחוקיות של העם הערבי הפלשתיני, ובהשתתפות בריית המועצות וארצות-הברית. קיום ועידה בין-לאומית בחסות האו"ם לשלום במזרח התיכון — זה כיום צו השעה. במקום לפעול לפתרון צורך בהיבדלות עם העם הפלשתיני כדי להגיע לשלום ולדריקום והכרה הדדית בין שתי מדינות, בין שני העמים, מתחכמים על עצם קיומו הלאומי של העם הפלשתיני ומונעים את השלום.

מה שמתרחש בשטחים הכבושים בחסותו של שר הביטחון רבין, כדוגמת סיור הטורף של המתנחלים המזוינים בדהיישה — זהו המשך ההתנחלות, עם הבטחת השר רבין שיקים כל החלטה של ממשלת הליכוד כנדון זה; ההקפות הפרובוקטיביות בחברון לעידוד נאשמי המחתרת הטרוריסטית היהודית, כשהשר שרון, גיבור המלחמה הנפשית בלבנון, מכרך ומעודד את מפירי החוק בשם הממשלה; האיום בסגירת עיתונים בירושלים המזרחית; האיום של שלטונות הכיבוש במאסרים ובגירושים של אנשי ציבור, אם יעזו לבטא את דעתם נגד הכיבוש. כל אלה חושפים את הזיוף ואת הציניות של התוכנית לשיפור איכות החיים בשטחים הכבושים, שניתנה לשולץ על-ידי מר פרס, כדי שיוכל בעזרתה למצוא משתפי פעולה פלשתינים, שיפעלו כגלוי עם התוכנית המפוקפקת האמריקנית המונגדת לשלום, כמו תוכנית רייגן.

אם רוצים באמת לשפר את איכות החיים בשטחים הכבושים, אני קורא לשר הביטחון להחזיר את ראשי הערים המגורשים קאוומה ומלחם למולדת, ולהחזיר אל מקומם את ראשי הערים הנבחרים שהודחו.

ממשלת פרס-שמיר הוכיחה בתקופה קצרה, שאין היא מסוגלת ואין היא יכולה לפתור שום בעיה מבין הבעיות הכבדות של ישראל, לא הכלכלית ולא הפוליטית.

מול מדיניותו של ממשלת פרס-שמיר, הרומסת את העם העובד כשירות בעלי ההון הגדול, הור והמקומי, המביאה לשואה חברתית, המונעת את השלום ומגבירה את הסכנות לעם ישראל — סיעתנו מציעה את התוכנית הכלכלית הזאת:

1. קיצוץ משמעותי בתקציב הצבאי על-ידי ביטול הכיבוש וניתן שלום כלל. יש לבטל בתקציב הצבאי במיוחד את הסעיפים האלה: מימון שהות צה"ל בלבנון; מימון שכירי החרב בדרום לבנון; הנקראים צד"ל; ההתנחלויות וההשקעות בשטחים הכבושים; מימון שהות צה"ל בשטחים הכבושים; מימון פרויקט מטוס הקרב ה"ליבא".

2. הפסקת השירות המסוכן לארצות-הברית ולאנטרטיס האסטרטגיים שלה. לא עוד קבלת תשלום עבור שירותים צבאיים ואסטרטגיים. החוכות לארצות-הברית מקורם במדיניות השירות הזה. ניהול מדיניות חוץ עצמאית של נייטרליות ושלום, שתפתח בפני ישראל אפשרויות של קשרי סחר על בסיס שוויון עם ברית-המועצות, הארצות הסוציאליסטיות והעולם השלישי.

3. הפניית ההשקעות הממשלתיות לתעשייה ארצית, לחקלאות, למחקר ולפיתוח, ולא לתעשייה הצבאית.

4. הטלת מס על רווחי הון, גביית מס אמת מהבנקים, מחברות גדולות ומקונצרנים.

ראש הממשלה גם הבטיח, שישאל לא תקטין את ההוצאות הצבאיות, ושהיא תמשיך. בגזירות הכלכליות ובהורדת רמת החיים של העם העובד, על כך קיבל מר פרס מריגן ומוריינברגר משככי כאבים, פליאטיבים נוספים. מדובר במיליארד דולר בנוסף על הסיוע הרגיל, בסך 2.6 מיליארד דולר, בצע כסף שמקבלים כעד השירותים המסוכנים לארצות-הברית, בעד שירותים אלה משלמים ביוקר רב: בדם הבנים שנשפך ועוד יישפך, בהגברת התלות הכלכלית הפוליטית והכלכלית המסוכנת המגבירה את החוב. הלא כל שיעור הסיוע מתקרב היום לחשולמי חובות החוץ לארצות-הברית עצמה, ומעל לכל זה, תלות זאת מעודדת מדיניות חוקפנית, המונעת את השלום מהעמים השונים ומסכנת את העם בישראל, כשהיא הופכת את ישראל לבורג במכונת המלחמה האמריקנית נגד עמי האזור וגם נגד ברית-המועצות.

חברי הכנסת, רק חודש וחצי עברו מכינונה של ממשלת האחדות הלאומית ואנו עדים ורואים כיצד הנהגת מפלגת העבודה מיישרת את עצמה בדברים גורליים עם הליכוד ומדיניותו. כששר הביטחון לשעבר, שרון, חתם על הטכס האסטרטגי עם ארצות-הברית, הגשתו הצעת אי-אמון לממשלתו של שרון. כיום ראש הממשלה מר פרס מפאר ומדהק עוד יותר את יחסיה הצבאיים והפוליטיים של ישראל ומשעבר את ישראל עוד יותר לאינטרסים האסטרטגיים של ארצות-הברית.

ראש הממשלה חזר ומדבר על שאיפתו לנורמליזציה ביחסים עם ברית-המועצות. יפה, אך זה נשמע ציני וצבוע כשזה מלווה בהסתה אנטי-סובייטית פרוצה במסווה של דיבור מזויף על מצב יהודי בריית-המועצות, הנהנים מחיי שוויון ושגשוג במולדת הסוציאליסטית. דיבור זה נשמע ציני כשהוא בא למעשה כעקבות חידוש הברית האסטרטגית עם ארצות-הברית נגד ברית-המועצות. המפתח ליחסים נורמליים עם ברית-המועצות הוא בידי הממשלה, אם תעלה על-דרך השלום ותפסיק את עוינותה התולנית כלפי ברית-המועצות.

לפני הכתירות תבעתם הוצאה מהירה של צה"ל מלבנון, אומנם הצגתם דרך ותנאים שביקרו אותם, אבל תקפתם את ממשלת הליכוד על שהיא מונעת את הוצאת הצבא מלבנון. תקפתם וביקרתם את תנאיה, אך כיום אתם נוקטים למעשה אותה עמדה של ממשלת הליכוד, שמנעה את יציאת הצבא מלבנון. אתם, יחד עם האמריקנים, מחפשים איך להבטיח פירות להרפתקה הצבאית שנכשלה, יחד עם ארצות-הברית אתם רוצים להפוך את המקח-ומכר על הוצאת הצבא מלבנון לאמצעי לחץ; לפגוע בריבונות לבנון, להמשיך את הכיבוש במסווה של שכירי חרב, למשוך את סוריה להסדרים בחסות האמריקנים נגד ריבונותה של לבנון ונגד השלום הצודק עם העם הפלשתיני, ואם זה לא ילך — מאיימים בהרפתקה חדשה נגד סוריה.

מכל זה יוצא חורף נוסף בלבנון, והכיבוש והאסונות והכישלונות ילכו ויגדלו. כדי להיחלץ מההרפתקה שנכשלה בלבנון — אין דרך אחרת, אלא לסגת ומיד, וככל שזה יהיה קרוב כן ייטב.

הנהגת מפלגת העבודה בממשלת פרס-שמיר שוקעת יותר ויותר בכרך; אותה מדיניות חוקפנית אך עיוורת ביחסים עם העם הערבי הפלשתיני, שמנעה במשך כל הזמן את השלום, שוב משתעשעים באשליית קמפ-דייוויד ובאטונומיה, שהתנרפה במלחמת לבנון. בעזרת האמריקנים מתחים לעסקה חדשה, לעסקאות נפרדות ומפוקפקות עם חוסין ועם מובארק

כי הציבור בישראל כפה ממשלה שכזאת על הפוליטיקאים יותר מאשר אלה התלהבו להיכנס בעולה של מסגרת משונה שכזאת. רבים בישראל ביקשו לראות את שתי המפלגות הגדולות מקימות קואליציה אדרהוק לצורך פתרון הבעיות הלאומיות של ארץ-ישראל ושל כלכלת ישראל. הם ביקשו, לאמיתו של דבר, לגבש כוח גדול כדי ליצור סדר לאומי חדש במדינת ישראל. קצה הנפש במבוקה ומבולקה, ב"שריונים" למיניהם, בסחיתות הקואליציוניות. הציבור ביקש חזון, תנופה, הוויית תקווה ולא הוויית נכאים.

ממשלת האחדות קמה, והנה יש לה רוב פרלמנטרי אדיר. את זה יש לנצל. יש לנצל את שיתוף הפעולה הזה למה שהאמריקנים מכנים כסלנג "פריי-מיש", לחלוקה מחדש של עוגת החקציב. הכול מדברים על פרוגרמות; הרעיונות הכלכליים מתרוצצים בלך ושוב, ואיש איננו יודע עוד מי, בעצם, היה מלידים. פעם היו מגדירים אידיאולוגיות ב"איזמים"; היום דומה, שהפכו את השימוש ב"איזמים" הללו לאידיאולוגיה שווה לכל נפש.

אכן, רבותי חברי הכנסת, יש, לדעתי, ליצור סדר לאומי חדש. סדר לאומי חדש הוא מצב, שבו פועל יצור מרוויה לא פחות מפקיד בנק. סדר לאומי חדש הוא מצב, שבו יוצא-צבא אינו נוקק לבטלה והמבורג ממנו אינו ממנהר ליטול דמי אבטלה. אכן, פנים רבות לסדר הלאומי החדש, ואני, ברשותכם, רבותי, מבקש הערב להתייחס לשלושה היבטים מצומצמים, מגדירים מאוד — וגם זאת לא בהרחבה יתירה — שיעידו על הכלל, ואשר מהם ניתן להקיש על דברים רבים אחרים שניתן וצריך לעשותם.

אני רוצה לעסוק הערב בהון, בתעסוקה ובשכר וכן בתחום הקרקע — הקרקע כמנוף לסדר לאומי חדש. ראש הממשלה מר פרס מרבה לאחרונה לדבר על גיוס הון יהודי ברחבי העולם כסיוע לתהליך הצמיחה מחדש של המשק בישראל. ראשי ממשלות לפניו דיברו לא אחת — בעיקר שרי אוצר שהיכרתו קודם לממשלה זו — על מכירת חברות ממשלתיות. והרי מה שיש לעשות הוא, כך דומה, להקים בנק השקעות יהודי, בשותפות מלאה בין מדינת ישראל ובין העם היהודי, אשר כשלב הראשון יהיה עליו לקנות את אותן חברות ממשלתיות. ומה תהיה, לאמיתו של דבר, משמעות המעשה הזה של רכישת החברות, של הקמת אותו בנק השקעות יהודי? — הון יהודי יגיע ארצה. החברות האלה תמשכנה לפעול במדינה, אותו בנק — שיפעל בדרך מסחרית לכל דבר — יגייס אנשים, כוחות עבודה וניהול מצוינים, יש כאלה במדינה. הוא יגייס אותם במדינה, הוא יפעיל אותן בחברות. אנתו נייצא את אותה סחורה ואותם כעלי הון יהודים — שכפי שאנחנו יודעים מארצות-הברית ואמריקנה שולטים על מגגנוני שיווק אדירים — יוכלו לספק לנו את הידע, את הקשרים והכישורים, שבעזרתם נוכל להקים חברות שיווק ענקית כדוגמת אלה שהוקמו על-ידי היפנים, אשר תוכל להחפרס ולהפיץ את תוצרת ישראל ברחבי העולם כולו. כפי שהיפנים היכו לא שוק אחד ברחבי העולם.

רבותי חברי הכנסת, נדמה שזה ממש, נדמה שזה מונח בכף ידנו. זה לא בשמים, יש להחליט ולעשות. יושבים כאן אנשים, שידם במעש והם יודעים "להרים" מפעלים אדירים. ואני משוכנע, שאם נעשה את הדברים — הם יצליחו, ולהצלחה הזאת יהיו המון אבות: עם ישראל וכל מדינת ישראל.

ההיבט השני הוא ההיבט של התעסוקה והשכר. אכן, כפי שאמרתי, סדר לאומי חדש הוא מצב, שבו פועל יצור משתכר

5. הקטנת נטל המסים על העובדים ושכבות הביניים, ביטול מסי עקיפין על מצרכים ושירותים חיוניים.

6. הגנת השכר הריאלי של העובדים והעלאתו, פיצוי מידי על היוקר בשיעור 30%, תשלום משכורת פעמיים בחודש וערכון מדרגות המס והקצבאות כל חודש.

7. החזרת הסובסידיות למוצרים ולשירותים חיוניים והורדה משמעותית של המחירים.

8. ביצוע תוכנית שיכון ממלכתית מקיפה בשכירות זולה, הבטחת דיוור אנושי לחושבי שכונות העוני, לאוכלוסייה הערבית בכפרים ובשכונות הערים המעורבות, לזוגות צעירים ולמשפחות מרובות ילדים.

9. הגדלת ההקצבות לרשויות המקומיות, ובמיוחד לרשויות המקומיות הערביות, כדי לסתום את הפער ולהבטיח שוויון בנשיאת הממשלה בעול השירותים הסוציאליים.

10. אחריות ממלכתית לעבודה לכל דורש ומניעת סגירת מפעלים.

חברי הכנסת, המאבק לביצוע תוכנית זו הוא מאבק למען חיי שלום וביטחון, רווחה וקדמה חברתית להמוני העם בישראל.

בסיום, ברצוני לפנות בפנייה אחרונה לראש הממשלה, שאיננו נוכח. אני מבקש ממנו, בהיותו ממונה גם על משרד הפנים, שיפנה את תשומת לבו למצוקה הגדולה והקשה של הרשויות המקומיות במגזר הערבי, שבכל יום שוכתים בהן עובדי המנגנון והמורים בגלל העדר אפשרות לחשלום משכורת, עקב העדר מימון מתאים. מצב זה נוכח מעצם מדיניות האפליה הנמשכת שנים, הנקטה על-ידי השלטון, ממיעוט ההקצבות ומהעיקובים במתן ההקצבות האלה.

אני קורא לממשלה לחוש לעזרת הרשויות הערביות ולמלא בכך את חובתה כלפיהן.

היור' מ' כהן-אביב:
רשות הדיבור לחבר הכנסת גדעון גדות. ואחריו — לחברת הכנסת אורה נמיר.

גדעון גדות (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני מבקש לכרך על הנוהג שנוהגת הממשלה היום בקיום משמרת ממשלה. זאת תחושה נעימה לדבר אל נציג הממשלה, ולא רק אל הפרוטוקול, וזה נחמד שהשרים מחליפים איש את רעהו.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י' נבון:
אחתי נכנסת רק לפני חמש דקות — — —

גדעון גדות (הליכוד):
אני מברך את המשמרת. אני לא אומר את זה לשם עקיפה, אלא בברכה אמיתית, ללא סרקזם. אני חושב שזה נוהג טוב.

היור' מ' כהן-אביב:
אדוני סגן ראש הממשלה, בנאום בכורה אין מפריעים. חברי הכנסת, נוהג ומקובל כאשר חבר הכנסת נואם נאום בכורה, שאין מפריעים לו כלל. אני מבקש להיצמד לנוהג הזה.

גדעון גדות (הליכוד):
אם כן, שוב ברכה.

אדוני היושב-ראש, דומה שממשלת האחדות הלאומית שהוקמה בישראל, יותר משהייתה משאת נפשם של הפוליטיקאים, היתה משאת נפש של בית-ישראל כולו. דומה

שנבנו. אלה הן הערים אריאל, מעלה אדומים, וזה דיון של כל הערים האחרות שהוקמו ביהודה ובשומרון, בדומה לכרמיאל.

היו"ר מ' כהן-אביב:

אמרתם שבנאום בכורה אין מעירים. אינך חייב לי תשובה, ואני גם איני מעיר על כך שעברת הרכבה מעבר לזמן, כי זה נאום בכורה שלך. אבל אני מבקש לסיים.

קריאה:

לא ידעו שזה נאום בכורה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זו היתה קריאת-ביניים של בכורה.

היו"ר מ' כהן-אביב:

לא, זו לא קריאת-ביניים של בכורה.

גדעון גדות (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני שב ואומר: זה ממש בדינו, זה לא בשמים, יש להחליט ולעשות. ברצוני לספר סיפור אחד קצרצר, וטוב ששר החינוך יושב כאן. לא אחת שואלים במדינה: כן, אבל איך עושים דברים מסובכים? אני עונה מדברים הריגורול שכאלה והריתקציב שכאלה לשאלה שהיא לא פחות חשובה בעיני ומטרידה מאוד, שאלה של נימוס בקרב בני נוער ובקרב מבוגרים בחברה הישראלית. שואלים: כיצד עושים את הדברים? יש לי על כך מענה אחד ויחיד. דומה שהמבצע של הגנת פרויזי הבר ביישראל, שנעשה על-ידי החברה להגנת הטבע, מבצע זה מוכיח שבמדינה הזאת ניתן לעשות כל דבר.

שושנה ארבל-אלמולחני (המערך):

זו הרוגמה היחידה.

גדעון גדות (הליכוד):

במשך שלוש או ארבע שנים החלו זאת בני הילדים. פעוטות הביאו את הדבר הביתה אל המבוגרים ולא להיפך. ניתן לעשות כל דבר במדינה הזאת. זו שאלה של רצון, של סדר עדיפויות, ובעיקר של סדר לאומי חדש. אם נבצע סדר לאומי חדש, אני בטוח שממשלת האחדות הזאת עוד תניב לנו פרי הילולים. אני מודה לך מאוד, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' כהן-אביב:

רשות הדיבור לחברת הכנסת אורה נמיר, ואחריה — לחבר הכנסת יוסי שריד. זה לא נאום בכורה. אפשר לקרוא קריאת-ביניים.

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש —

דן תיכון (הליכוד):

זה נאום כלכלי?

אורה נמיר (המערך):

תיכף תשמע. סבלנות.

דן תיכון (הליכוד):

אני סקרן.

אורה נמיר (המערך):

סבלנות, סבלנות, סבלנות. אני רואה שאתה יושב כאן.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בפתח דברי אני רוצה לברך את סגן יושב-ראש הכנסת על היבחרו מחדש. אני מודה שנמנעתי כשעת ההצבעה בשל הצהרה התחרות של סגן היושב-ראש. שהתייחסה לציבור אמהות שאותן אני מכירה ומוקירה, ולא יכולתי לעבור לסדר-היום על האמירה הזאת.

לא פחות מפקיד הכנוף. כפי שאמרת קודם לכן, סדר לאומי חדש הוא מצב, שבו יוצא צבא אינו נזקק לרמי. אבטלה והמבוגר ממנו אינו ממנה ליטול אותם. סדר לאומי חדש יחזיר את עטרת העבודה ליושנה. וישראלים יסכימו לשטוף כלים גם במסעדות בישראל ולא רק במסעדות המשלמות מסים לראש עיר יהודי בשם קרן.

באוצר מדברים מאז ומעולם גבוהה גבוהה על קיצוץ בתקציב. והרי כל אחד יודע, שאם לא יקצצו בתקציבי הפעולה ובמספר העובדים בשירותי הממשלה — הרי המעשה יהיה לוקה בחסר, ואין זו אלא לשון המעטה. כדי לקצץ במספר העובדים — וצריך לעשות זאת — יש להכריז על מבצע לאומי של הסבה מקצועית. יש לפעול במשותף עם הסתדרויות העובדים להקמתן של מסגרות הסבה מקצועית. יש להקים מדרשות ומכללות בצמוד או כמשותף עם ענפים עסקיים, יצרניים, כאלה שיש סיכוי טוב לייצא את תוצרתם, ובמסגרתן ללמוד העובדים מקצוע חדש על חשבון המדינה, על חשבון ההסתדרות ועל חשבונם של ארגוני המעסיקים. על חשבון הקופות הגדולות יש לעשות את הדבר. הוצאה חדרפעיית שכונות זולה בהרבה ויעילה בהרבה מהמשכן המצב הקיים.

הנה, רבותי חברי הכנסת, זה ממש — שוב — בכף ידנו. זה לא בשמים. יש להחליט ולעשות. ואולי חשוב מכול בתחום הזה של תעסוקה — יש לחייב כל יוצא צבא לעבור מבדקי הכוונה, ללמוד מקצוע יציב נדרש ולהצביע לעבודה. ומי שסרב — פשוט לא יהיה זכאי לרמי אבטלה. אין זה לכבודה של המדינה לראות צעירים בשכונות יושבים על מעקי כיטחון בקרונת הרחוב, אלה שקוראים להם כעגת הרחוב "קפה כרזיל", יושבים מובטלים מכל מלאכה. הרי הבטלה היא אם כל חטאת, ואנחנו יודעים בדיוק מה יוצא מכל בטלה.

ומכאן להיבט השלישי, להיבט הקרקעי — קיימת התפוצצות אוכלוסין, כפרברים, בשכונות ובעיירות הפיתוח. הילודה גואה — זה טוב; מחירי הקרקע והדירות גואים — זה רע; חייילים משוחררים חוזרים הביתה ומתקשים למצוא פתונות דיוור. אם כן, מה עושים? התשובה טמונה בסדר לאומי חדש, בקביעת סדר עדיפויות בפיוור האוכלוסייה, בפיוור מקורות ההכנסה שצריכים להיות משולבים שילוב בלי-נינות.

רבותי חברי הכנסת, נודמן לי לסייר לפני ימים מספר במוצעה האזורים משגב בגליל, שם, בשיפולי רכס הרים, בונים, כן אומרים, את המפעל הגדול ביותר המוקם בימים אלה בישראל. כן, שם בשיפולי הרישכניה מקימים את מקור הפרנסה לאלפי עובדים, שבאו ועוד יבואו להשתקע בחבל ארץ זה. כן עושים ציונות 1984. כן, כן צריך לעשות גם ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, שם, בכל חבלי ארץ-ישראל אלה, יש להבטיח תנאים נאותים, שימשכו בעלי מקצוע חזונית צעירים ליישב את ארץ-ישראל.

אולם יש בעיה, אדוני היושב-ראש, אין למדינה היום די תקציבים כדי להקים יישובים קטנים ומרוכזים. במקביל יש להקים ערים, ערים ביהודה, בשומרון, כמו זו כרמיאל בגליל, ושם, באותם מקומות, יש לאפשר רכישת דירות, ולא בהכרח כחים בודדים, עלות הקרקע של אותה דירה צריכה להיות מעוקרת. יש לתת את הקרקע לקבלנים חינוס, ואלה צריכים למכור דירות בלי עלות קרקע.

קריאה:

גדעון גדות (הליכוד):

צריך לקחת אדמות מדינה, וכאלה הן אדמות הערים

אך לא רק בנושאים הכלכליים חורקים גלגלי הממשלה. חברי הכנסת, בסעיף 2 בקווי-היסוד של תוכנית הממשלה — שהונחו על שולחן הכנסת ואושרו על-ידיה — הוגדרו יעדיה המדיניים המרכזיים של הממשלה בתקופה זו: "המשך תהליך השלום באזור והרחבתו, ביסוס השלום עם מצרים ויציאת צה"ל מלבנון תוך הבטחת שלום יישובי הצפון". כל בר-רצון להתקפה הפומבית חסרת הרסן של שר — החבר בשני הקבינטים — על עמדת ראש הממשלה ושר הביטחון בנושאים אלו, המרחק רב. אין לעבור על כך לסדר-היום, אלא אם חפצים אנו בפירוק ממשלת האחדות הלאומית.

חברי הכנסת, האויבת הגדולה ביותר של הדמוקרטיה היא האנרכיה. עגום ההיווכח שוב ושוב, כי לעתים קטן מאוד המרחק בין דמוקרטיה לאנרכיה. כדי לשמור על הדמוקרטיה מפני הרוחות הרעות הרצות להכחידה יש למשול ביד רמה, הן בתחום הכלכלי והן בתחום המדיני. תביעתי מראש הממשלה ומהבא אחריו בראשות הממשלה היא — לנצל את מלוא סמכויות השלטון ולמשול, להיסגר עד צאת עשן, לגמור את המשאים-ומתנים למיניהם, לסכם תוכנית כלכלית, להודיע להציבור ולשמור בהקפדה על יישומה. יש לבצע את המשימות המדיניות כפי שנקבעו בקווי-היסוד של הממשלה, לנסות לפתור את הבעיות השנויות במחלוקת, להתדיין עליהן בתוככי הממשלה — אך לא בפני הציבור כולו, כדי שלא לבייש את הממשלה ואת דרך תפקודה. אם לא ניתן ליישר את ההדורים בכיתה של הממשלה פנימה, לא יהיה מנוס מפירוק עסקת חבילה זאת. אם לא ייעשה כך, ואזי — טוב יהיה לעשות זאת שעה אחת קודם. הצטלמות הממשלה בימיה הראשונים עשויה להיפך לתופעת קבע, תופעה שאינה מכובדת כלל ועיקר. פגיעה בדרך תפקודה של הממשלה על-ידי חלק מחבריה היא פגיעה במדינה, היא פגיעה בכולנו.

לכן אני אומרת לראש הממשלה, שאיננו כאן, ולמלא מקום ראש הממשלה: אל תתירו לרוחות הרעות להטיל הרס. משלו והנהיגו ביד רמה, תודה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחברת הכנסת אורה נמיר. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי שריר, ואחריו — לחבר הכנסת אוריאל לין.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כאשר ראש הממשלה שמעון פרס הציג את הממשלה כאן — לפני 38 או 40 יום — הפניתי אליו משאלה. אני יודע שזו איננה משאלה פשוטה וקלת ערך. גם בהזדמנות אחרת ביקשתי אותה מראש הממשלה. בקשתי היתה להתחיל לדבר ברצינות אל העם, לומר לעם את האמת. אני חושב שכשקש כזו, משאלה כזו, היא דבר הלמד מעניניו, אבל אני גם חושב שעכשיו עניין זה הוא הרבה יותר חשוב וחיוני, משום ששבע שנים משלה בנו ממשלה, שלא אמרה לעם את האמת, שלא דיברה אתו ברצינות. אני מזכיר את זה משום שלמרכה הצער, ראש הממשלה בדבריו היום אל הכנסת — בהציגו, בעצם, בפעם השנייה את הממשלה כעבור 40 יום — לא דיבר אל העם ברצינות, לא דיבר אל הבית ברצינות.

לו עמד הזמן לרשותי, הייתי עושה ניתוח טקסטואלי של נאום ראש הממשלה, והייתי מנסה להוכיח את חוסר הרצינות שבדבריו של ראש הממשלה שמעון פרס. אבל הזמן איננו עומד לרשותי, ולכן אביא רק דוגמה אחת או שתיים.

אבל, אדוני סגן היושב-ראש, אני רוצה בהזדמנות זו לומר, כי אני מעריכה ומכבדת את הדרך שבה אתה מנהל את ישיבות הכנסת, ועל כך ברכתי לך.

ברכה לחבר הכנסת גדות, ואני שמחה שנפל בחלקי לברך אותך על נאום הבכורה שלך במליאת הכנסת. אני שמחה כי הכרתי אותך מקרוב בביקור של יום אצלך בממלכת מפעל הפיס, בכל הנושאים שקשורים לתרומת מפעל הפיס למערכת החינוך. בשבילי, למרות העובדה שמסיבות אישיות וציבוריות אינני ממשיכה בכנסת זו בתפקיד ראשות ועדת החינוך, נושא החינוך הוא הנושא מספר אחד במדינת ישראל. לפי תפיסתי, הוא קודם לנושא הביטחון. כל אדם שמקדיש לנושא החינוך כפי שהקדשת לו אתה, ראוי להיות בבית הזה. אני מקווה שגם בוועדה שכותר בה, ועדת הכספים, תמשיך לתרום לקידום החינוך על כל מגזריו ועל כל שטחיו. ואם תמשיך בדרך שבה התחלת, אני בטוחה שתתרום תרומה משמעותית ביותר לעבודת הבית, לעבודת הכנסת ולכלל ילדי ישראל ואזרחיה. עד כאן הברכות, ונדמה לי, לפי האופי שלי, שזה קצת יותר מדי כשביל נאום אחד.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

לא נחשב זאת בזמן.

אורה נמיר (המערך):

אני יודעת שאתה מאוד מאוד גמיש בנושא הזמן.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, דומני כי חברי הממשלה יצטרפו להתרגל לעובדה, כי כמצאויות שבה יש קואליציה המונה 97 חברי הכנסת, לא ייהפכו אלה לחותמת גומי של הממשלה ולא יאשרו אוטומטית כל מדיניות וכל הצעת חוק.

חברי הכנסת, צר לי על כי דווקא כממשלה בראשות מפלגת העבודה ניתנה בריעב יד להחלשת האופוזיציה ונפגעה המהות הדמוקרטית של הכנסת. אופוזיציה המונה 23 חברי הכנסת בלבד — ועל-פי תגזון הכנסת אין ביכולתם לזמן ישיבה של המליאה — אופוזיציה שלא ניתנה לה ראשות של אף לא אחת מוועדות הכנסת, תפקודה יהיה לקוי בחסר. והנפגעת האמיתית תהיה עבודת הכנסת, כמייצגת וכשומרת של המשטר הדמוקרטי בישראל.

כמצאויות נתונה זו, רבותי חברי הכנסת, אין מנוס ממתן חופש רחב יותר לחברי הקואליציה לשמש בז'ומניה גם כאופוזיציה, ובטוחני שחלק מהם יעשה זאת בכשרון רב.

חברי הכנסת, אין ספור פקפוקים והתלבטויות ליוו את הקמת הממשלה הנוכחית. יש בינינו כאלה שהתנגדו לעצם אפשרות הישיבה בצוותא של שתי מפלגות המייצגות השקפות עולם מנוגדות, במיוחד בנושאים המדיניים. יש בינינו כאלה, שעניין הרוטציה בראשות הממשלה היה להם לזרא, והם רואים בכך עניין מאוד בלתי-היגיוני ובלתי-הקבול: וכמה מירידי הטובים בבית זה עדיין חשים כך. אך גם המתלבטים והמתנגדים, ועמהם נמנית גם אני, הגיעו למסקנה, כי מצבה הכלכלי החמור של המדינה מחייב הליכה בצוואת תוך ויתורים אדירים של כל אחד מהצדדים. אך איש לא העלה על הדעת, שכבר בצעדיה הראשונים של הממשלה יועלו סימני שאלה על עצם יכולתה לתפקד כהלכה.

מידותיו אמצעי התקשורת ומציטוט דברי השרים מצטיירת מתונה מדאיגה של חוסר מדיניות, של יריות מהמתון, של פגיעה במי שאסור לפגוע בו ושל העלמת עין מהתעשרות מסחררת של חברות גדולות ושל יחידים, המנצלים את אי-הוודאות הכלכלית להאדרת הונם. מקננת בלב התחושה, כי אכזר השליטה על המתרחש במשק.

תיכף אנתח איך הוא יעזוב את לבנון. אולי בעוד שנה, אולי בעוד שנתיים ואולי בעוד שלוש שנים.

חבר הכנסת רבין: "ניתן לפתור פנינו צה"ל מלבנון בתוך 3-6 חודשים".

ושמעון פרס, ראש הממשלה — זו הציטטה היחידה שאקרא, היא קצרה. אני מכיר אותה על-פה. גם הסכרתי זאת: "ביצוע ההסכם באורח חד-צדדי" — כי אין עם מי לדבר, כידיע, הסכרנו את זה לליכוד שנתיים, שנתיים-יחצי; אין עם מי לדבר, לכן צריך לבצע את זה באורח חד-צדדי. אני מכיר את זה על-פה. אני לא צריך לקרוא את הציטטה.

אורה נמיר (המערך):
אולי כתבת זאת?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אולי כתבת. נכון. אני רוצה לומר לך, חברת הכנסת נמיר, שאני גם האמנתי. מעולם לא כתבתי דבר שלא האמנתי בו. "ביצוע ההסכם באורח חד-צדדי פירושו, שחיל האוויר יוסיף לטוס מעל שמי לבנון, חיל הים — יסייר לאורך חופיה, כוחות חדאר יורחבו ויאורגנו. כנח סדרי יותר —" ריכונו של עולם, תבצעו את זה באורח חד-צדדי.

סגן ראש הממשלה ישר, החניקן והתרתות י' נכון:
קראת את הציטטה מהר מדי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני סגן ראש הממשלה, אתה היית צריך לדעת את זה. אתה, שנכנסת לפוליטיקה, בין השאר, כפי שהעדת על עצמך, בגלל מלחמת לבנון. אני מייצג לך לדחוף את הממשלה לפינוי לבנון, משום שעוד מעט זאת תהיה המלחמה שלכם. הויכוח של הציבור קצר מאוד. עוד חמישים יום, עוד מאה יום.

קריאה:

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא ערומי מכם. האם משהו מכם מאמין באמת שיזכרו שזו היתה מלחמתו הנוראה של מתחור המלחמה איראל שרון? זו תהיה כבר המלחמה שלכם. המכשלה הזאת תהיה מתחת ידיכם.

איראל ויינשטיין (הליכוד):
בעלי הויכוח הקצר דוחקים לצאת מלבנון.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אם אתם רוצים לבצע את זה באורח חד-צדדי, בצעו את זה באורח חד-צדדי. במה אתם עוסקים עכשיו? כמה הממשלה הזאת עסוקה?

אני רוצה לשאול, בכל הכבוד, האם גם מן הבחינה הזאת — וזו הבחינה המהותית — יש הבדל כלשהו ביניכם לבין הליכוד? אני שומע שנעשיו הדין מתקרב בשאלה הקרדילית, הגורלית. האם הדיונים הצבאיים לצורך הנסיגה שלנו מלבנון יתקיימו בחסות יוניפי"ל, במסגרת ועדת שכית הנשק. ריכונו של עולם, באיו מסגרת, אחרי ככלות הכול, הדיונים הצבאיים האלה יכולים להיערך? הרי יש שלוש או ארבע אפשרויות. אין אפשרויות בלתי מוגבלות. יש אפשרות אחת, לקיים משא ומתן פנים אל פנים עם הלבנונים. יש אפשרות שנייה, לעשות את זה בתיווך אמריקני. אפשרות שלישית — לעשות את זה בתיווך או בחסות יוניפי"ל. יש אפשרות רביעית, אם זו אומנם אפשרות רביעית, לערוך את זה במסגרת ועדת שכית הנשק. הרי אנחנו

ראש הממשלה — באלגנטיות, הייתי אומר: במידת-מה של פזיות — דילג על החלק המדיני, נגע בו פה ושם נגיעות של כלום: ולא רק משום שהוא רצה להדגיש את העניין הכלכלי, אלא משום שידיו אסורות והוא איננו יכול לומר דבר וחצי דבר בתחום המדיני. וכך הוא נקלע למצב של דיכור חסר רצינות.

אומר ראש הממשלה, כלאחר יד, שהוא הזמין את ירדן למשא ומתן לשלום. קודם כול, אני שואל את ראש הממשלה: מה ההבדל בין ההזמנה הזאת מן הפה ולחץ, כדי לצאת ידי חובה, לבין כל ההזמנות החלולות, הנבוכות והמופרכות של ראשי ממשלות קודמים? מנתם בגין היה עומד כאן על הכמה הזאת והיה מזמין — הוא היה מזמין את כל העולם — למשא ומתן לשלום. על מה? משא ומתן לשלום על מה? אפילו פשרה טריטוריאלית, שמעולם לא היתה ולא נבראה. ראש הממשלה איננו יכול להציע היום למלך חוסיין, כאשר מדברים על עניינים של כלום, אדוני סגן ראש הממשלה, עניינים של מה בכך, על איזה דבר דיו כמו שיפור איכות החיים בגדה המערבית — דבר שאינני יודע מהו — כבר כמה סערה בממשלה וכבר לא חתורים על זה היום כאן. כן, לפתוח בנק — מהפכה אדירה. כאשר שמעתי תחילה על פתיחת הבנק, יכול להיות שמחוסר התמצאות חשבתי שבכלל מדובר בעניין כמעט מגוחך: אבל אחר כך שמעתי מה תולים בכך הזה, מה משקיעים בו — טרקלין, מכוא למדינה פלשתינאית.

מה ראש הממשלה מציץ? המלך חוסיין צריך להיות משוע, מתאכזר, כדי לבוא לדבר שלום, כדי לפתוח במשא ומתן כתנאים כאלה. אני מרשה לעצמי להניח, שההיסטוריה של המלך מלמדת, שהוא איננו משוע. הוא גם איננו אדייט. הוא גם איננו מתאכזר פוליטי.

ואחר כך — יוחמה אדירה שנייה, אגב, על כל היוזמות האלה אנחנו שומעים מעל דפי העיתונים. אני חושב שזה גם מוצדק, משום שמהיוזמה הרי לא יצא דבר: אולי, לפחות, תצא ממנה כותרת. הרי על ההזמנות האלה כבר קראנו בכל העיתונים. קראנו על השדרים הכמוסים האלה.

הזמנות לנשיא מצרים, מובארק. איך אינכם מתביישים? למה אתם מזמינים אותו? הרי אפילו אוטונומיה אינכם יכולים להציע לו. אפילו אוטונומיה שהוצעה על-ידי ממשלות קודמות אינכם יכולים להציע לו. כאשר בכך תולים כל כך הרבה דברים, כאשר באמירה החלולה והריקה "שיפור תנאי החיים" תולים כל כך הרבה. למה אתם מזמינים את מובארק? האם הוא משוע? האם הוא אדייט? מה חושב עזר ויצמן, שהוא יעשה שם חאפלות? עידן החאפלות נגמר.

מעניין לעניין אני מגיע לעניין הכאוב באמת. עניין לבנון. האמינו לי, רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, יכולתי לצייר את עצמי בערומי של ציטטים, אך אני זוכה את הדברים גם על-פה: יש לי זיכרון מצוין, בעיקר לדברים האלה. יכולתי לצייר את עצמי בציטטים מדברים של ראשי המערך על מה שהם יעשו, כאשר הם יגיעו לשלטון, בעניין לבנון. אבל, בדיוכר חשבתי שאינני צריך לייחס יותר רצינות לציטטים האלה מכפי שהם מייחסים להם בעצמם. הרי הם עצמם כבר רשו את הציטטים האלה, את הדברים האלה, בעקב. למה אני צריך להתייחס אליהם ברצינות?

יצחק רבין, שר הביטחון: "אם המערך היה בשלטון, צה"ל היה עוזב את לבנון". טוב, עברית היא לא הצד החזק שלו. צריך להיות "לוא המערך היה בשלטון, צה"ל היה עוזב את לבנון".

כחשכון. גם באמירות, גם בהצהרות, כבר לא מדברים על שלושה חודשים.

אני "משתגע" לומר מלה טובה על הממשלה. אני דווקא הייתי מוכן, אולי, לקבל מכס עצמי, איזו מלה טובה אפשר לומר על הממשלה. לו היה לי זמן — וזו הייתה כוונתי — הייתי רוצה באמת לנסות ולומר מלה טובה בתחום הכלכלי. התוכנית שלא הייתה ולא נבראה — יאמרו שזה סוד, אסור לגלות את זה לצד השני. עכשיו אני מתחיל לחשוב — אני חושש אפילו להודות ביני לבין עצמי — שאולי לא היה זה סוד, אולי זה היה עורבא פרת. אבל מה נעשה עד לרגע זה? — כלומר, שום דבר לא נעשה. אבל דבר אחד נעשה: כושה וחרפה. מה אתם עשיתם? — שחקתם את השכר של העובד; יש אומרים ב-15%, יש אומרים ב-20%. ועכשיו אתם עוד רוצים לעשות עסקת חבילה, כדי לשחוק את שכרו עוד יותר.

מה ההתגוללות הזאת על האדם העובד בישראל? מה התאווה הזאת? כבר התחלתי לעסוק, התחלתי: עוד אין הישגים, לא יכולים להיות הישגים, אפילו בהצהרות הכוונות לא שמעתי את זה. אבל האם התחלתי לעסוק בהגן השחור, במעלמי המס? הרי לא משלמים מס הכנסה בארץ; חברות גדולות, מכובדות, לא משלמות פרוטה אחת מס הכנסה. למה לא הבאתם עד היום את השינוי לחוק המיסוי האינפלציוני? מה התאווה הזאת להתגולל על החלשים? הרי בסופו של דבר — ויש לכך סימנים ברורים — בעוד חודש-חודשיים נעמוד בעיצומה של אבטלה. מה אתם רוצים? — האם אתם רוצים שמפלגת העבודה תישאר נטועה בהכרה או בתודעה של הציבור בישראל כמפלגת חוסר העבודה ולא כמפלגת העבודה?

ראש הממשלה נאם כאן — — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת שרד, אתה חייב לסיים, אתה כבר נואם אותו מספר של דקות שנאם ראש הממשלה.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני כבר מסיים. ראש הממשלה ציטט כאן — ומכיוון שזו ציטטה זה בסדר גמור, זו אינה התייחסות — שהוא שמע מפיו של נשיא ארצות הברית רייגן — ואני מניח שרייגן שמע זאת מפיו של ראש הממשלה — חוזן מרהיב על עתידה של מדינת ישראל. אני מכיר את ראש הממשלה, ואני יודע שהוא מסביר יוצא מן הכלל: ואני גם יודע שיש לו חוזן מרהיב. אני שואל: איפה החיבור בין החוזן לבין המציאות? איפה החיבור? לעת עתה החיבור הוא בשניים: בנסיגה לאחור מבחינת האפשרות לסגת כלבונן בקרוב, ובהתגוללות אכזרית. לו הייתי אני במקום ההסתדרות, הייתי אומר לממשלה: אני בשום פנים ואופן לא אשב אתכם ליד שולחן המשאומתן על עסקת חבילה. אחרי ששחקתם את השכר ב-20%, אני אשב אתכם: אני את חלקי כבר נתתי. ועוד הרבה מעבר לזה. עכשיו החזירו לי חלק של השכר השחוק. מה עניין חוזן לכאן?

אני אומר: אבידה או קואליציה כל כך גדולה אשראי רב כל כך מעולם קצר כל כך.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת יוסי שרד. רשות הדיבור לחבר הכנסת אוריאל לין. ואחרי — לחברת הכנסת עדנה סולודר.

אוריאל לין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, התבשרנו היום, שהממשלה עומדת לקבל בקרוב כמה החלטות, החלטות אמיצות, בנושא הכלכלי. הייתי רוצה להתייחס לנושא הכלכלי

אמרנו לליכוד, הסברנו להם, לעגנו להם. עשינו מהם עפר ואפר: אתם אנשים של גינונים, אתם מחשיבים את עניין הסטטוס, המעמד, הטקס, המשמיות והפומביות. מה לכם כל העניין הזה, כואו נדבר "ביוזנס". אמרנו להם ולעגנו להם: הרי אין עם מי לדבר בלבנון. אם נדבר עם הלבנונים שאתם אי-אפשר לדבר, כי אין עם מי לדבר, יהיה לזה יותר ערך?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת שרד, אני מפנה את תשומת לבך לכך שסיעתך קבעה לך רק עש דקות.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

קיבלתי מסיעתי קצת יותר. הרשה לי לומר עוד כמה משפטים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני מפנה את תשומת לבך לכך. דיברת הרבה מעבר לזמןך.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תודה רבה. זו אפשרות אחת. על האפשרות הזאת אמרנו שאין לה שום ערך. אז מה אם נדבר עם הלבנונים במישרין? יש אפשרות שנייה, שנדבר באמצעות האמריקנים. הרי דיברנו באמצעות האמריקנים, האם לא חתמנו על הסכם באמצעות האמריקנים? האם איננו יודעים מה עלה בגורלו של ההסכם ההוא? האם לא אמרנו להם ולא לעגנו, שההסכם אינו שווה אפילו את פיסת הנדיר שעליה הוא כתוב? עכשיו תקדישו חודשים? מה היה כאן? האם הייתה אי-הבנה, אי-ידיעת העניין? רבין לא ידע את העניין, לא הבין את עומק הבעיה, את חומרת המצב? או אולי חס וחלילה הוא רצה להוליך שולל. אולי רצינו לומר לציבור: הצביעו בעדנו, יש לנו מרשם, יש לנו דרך, אבל ידענו שזה לא נכון? איני מעלה את זה על קצה דעתי. הרי זו הרמייה הגלוזה ביותר שאפשר להעלות על הדעת. אז מה? לא הבינו את העניין? עכשיו יבזבזו 600 קורבנות, יבזבזו מה? לא הבינו את העניין? עכשיו יבזבזו 40 יום של ממשלה. יכול אדם לומר: שמע, בוא לא נדבר בכלל במשך 40 יום ו-40 לילה. אבל אני אומר: אחרי 40 יום, מה אני צריך להסיק? אני השתתפתי במערכת הבחירות, אני ישבתי שם. ואנחנו אמרנו לפחות שני דברים: לאחר שהחברנו על-פי דעתם של חברי רבים שצריך להקים ממשלה ליכוד לאומי, ידענו שבדרך כלל מתמקדים בשני עניינים. ואמרנו שיש לנו תוכנית בענייני כלכלה ויש לנו תוכנית שתביא לנסיגה קרובה של צה"ל מלבנון. אני אומר — "היתה תוכנית". אבל לא מבין מה בכלל קרה כאן. לממשלה הקודמת לא הסכמתי: את הממשלה הזאת אינני מבין, וזו דרגה עוד יותר נמוכה, יותר נחותה. אינני מבין: מה קרה? — אתה מן השתיים — או שהיה פה מעשה הונאה ולא הייתה תוכנית, או, חס וחלילה, קוצר יד. זאת אומרת, הייתה תוכנית, אבל התוכנית התגלתה כתוכנית-נפל. ואולי, חס וחלילה, היה פה חוסר-אונים — זאת אומרת, הייתה תוכנית, שאולי לא הייתה תוכנית-נפל, אבל לא היה אפשר להעביר אותה. כי לא היה כוח להעביר אותה? מה קרה כאן? איך זה קרה?

ואיך קרה שפתאום ההבטחות האלה על 3 — 6 חודשים אינן עוד הבטחות? מה היום אנחנו כולנו יודעים, שזה לא בא

אני הייתי אומר שהבעיה היא בכיוון החשיבה. אדוני ראש הממשלה, אני מציע שכיוון החשיבה יהיה כיצד מרוויח האורח בישראל את כספו: לא איך הוא מוציא את כספו, אלא איך הוא מרוויח את כספו. ואם נתחיל לנתח בוצניות כיצד מרוויח האורח או העובד בישראל את כספו, ולא כל אלה שמקבלים שכר עובדים —

יעקב זאק-אמיר (המערך):

העובד. משתכר, הוא אינו מרוויח.

אוריאל לין (הליכוד):

אני מקבל את ההערה. אם נתחיל לנתח איך הוא משתכר, נקבל תשובות על הרבה בעיות אמיתיות של המשק, וניווכח שהרבה מאוד אנשים, שאנחנו דואגים להם, חבר הכנסת אמיר, משתכרים ואינם תורמים מאומה למשק הישראלי. אחת הבעיות המרכזיות שלנו היא, שהרבה מאוד אנשים מקבלים שכר, נמצאים ברישמת מקבלי השכר, בלי לתרום מאומה, מבלי לתרום תרומה כלשהי. איננו אומר, חלילה, שאנחנו צריכים לפגוע בהם, אבל אנחנו צריכים לכוון אותם —

יעקב זאק-אמיר (המערך):

היור"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת אמיר, זה נאום הבכורה של חבר הכנסת אוריאל לין, ואני מבקש שלא להפריע. גם לא בקריאות ביניים. זה הנוהג.

אוריאל לין (הליכוד):

חברי הכנסת, אורח ישר בישראל, שמשלם מס אמת, משלם 50% מסים על שכר של בערך 400! דולר. זה שיעור מס גבוה מאוד, תלול, ברמת הכנסה שאינה גבוהה על-פי סטנדרדים המקובלים בעולם. אם הוא רוצה להוציא את כספו על צריכה, אל נשכח שעל חלק גדול מהמוצרים בישראל מוטלים מסים עקפים בשיעורים של 140% עד 180%. משמעות הדבר היא, שאנחנו מותירים מעט מאוד הכנסה פנויה לאורח הישר במדינה. אנתוני לא נפתור את בעיית הכלכלה בזה שנונסה לפגוע ולהמשיך לפגוע בהכנסתו הפנויה. זו אינה הדרך לפתרון. השאלה היא האם הוא נותן תרומה אמיתית כעד המשכורת שהוא מקבל. זו השאלה המרכזית, וכאן אנחנו צריכים לחפש את הפתרון.

אני הייתי אומר, שחשוב מאוד שהממשלה תתחיל קודם כול בדוגמה אישית. אינני מתכוון דווקא רק לחברי הממשלה: אני מדבר על דוגמה אישית שחייבת להתחיל בצמרת המדינה כולה. ואינני מדבר על משכורות, המשכורות הן נמוכות. אני מדבר על כל הדברים הנלווים, על כל אותן פריבילגיות אישיות שכל כך קשה לוותר עליהן. ואינני מתכוון רק לחברי הממשלה. יש יותר מדי מכוניות יקרות, גדולות וחודשות גם לפקידות הבכירה. נסיעות לחוץ-לארץ יש יותר מדי גם אצל הפקידות הבכירה. הרבה נסיעות לחוץ-לארץ נעשות בלי צורך, משום שזה חלק מיוקרה וממעמד. אם כן, הבה נתחיל בדוגמה האישית והבה ניתן את האות לדוגמה האישית, כי בלי זה יהיה קשה מאוד לשכנע את העם.

דבר שני, אני מציע שאנחנו נלך בדרך של ייעול אמיתי. הבה לא נחשוש לייעול את המשק הציבורי. הבה לא נחשוש לבטל מנגנונים כפולים. אין להקים ועדות חדשות, אלא יש לבצע. כבר היו חמש החלטות של הממשלה לאחר את הגבייה של הביטוח הלאומי ואת גביית מס הכנסה — האחרונה הייתה בשנת 1980, ואז שוב הוקמה ועדה. היום כבר צריכים לקבל החלטות אמיצות. כפי שאמרת, ראש הממשלה, יש לבצע את האחדות, לבטל מנגנונים כפולים, ולא להקים ועדה נוספת.

ולגעת בכמה נקודות, שלדעתי הן חשובות וחיוניות לקבלת ההחלטות הנכונות.

קודם כול אני מציע לערוך אבחנה ברורה ביותר בין צעדי בלימה כלכליים ובין צעדים שנועדו באמת, להשיג שינוי במבנה המשק, הייתי אומר, שכלכלת המדינה התאפיינה בשנים האחרונות בעיקר בנקיטת צעדי בלימה. ראינו מעט מאוד צעדים המיועדים להביא לשינויים של אמת במבנה המשק, ולכן חשוב מאוד שאנחנו נעשה היום את האבחנה ברורה בין צעדים שהם צעדי בלימה ובין אותם צעדים האמורים להשיג את השינוי הנחוץ במבנה המשק, אם לא נעשה את האבחנה הזאת, אני חושש מאוד שאנחנו עלולים לטעות בדרך. כי, כסופו של דבר, כל הצעדים שאנחנו שומעים עליהם — בין שאלה פיתוחים ובין שהם צעדים לבלימת היבוא לתקופה מסוימת — הם צעדי בלימה. וצעדי בלימה ההשפעה שלהם יכולה להיות טובה לזמן קצר בלבד, ובהרבה מקרים הייתי אומר, שצעדי הבלימה, יכולים גם להחמיר עיוותים במבנה המשק, אם אנו מוכרים, למשל, על עיקור תוספת היוקר או על שחיקת השכר לאיזו תקופה שהיא — ואפילו מוגבלת — צעד מסוג זה עלול להחמיר עיוותים קיימים במבנה המשק, משום שהוא יכול להכות את מי שתורם למשק תרומה אמיתית כאותה מידה שבה הוא מכה את זה שתרומו הוא אפסית. וחשוב מאוד, שבה בכך עם אותם צעדי בלימה — שהיום הם הכרחיים כדי למנוע התפתחות תהליכים הרסניים — יהיה לנו כרוך מה הם אותם צעדים שאנו מתחילים לעשותם ומה הם השינויים במבנה המשק שאנו שואפים באמת להשיגם; וברור שמדובר בצעדים לטווח ארוך. אבל אנחנו חייבים להתחיל בתהליך, וחשוב מאוד שיהיה ברור לכולנו, שאין אנו עושים רק צעדים שנועדו למניעת תהליכים שליליים, אלא שאנחנו עומדים להשיג באמת שינוי לטווח ארוך והצעדים להשגת השינוי הזה נחרצים.

והייתי מייצע, אדוני ראש הממשלה, שהממשלה תגדיר לעצמה היטב מה הם בדיוק השינויים במבנה המשק שהיא שואפת להשיגם. כי אם היא לא תגדיר לעצמה היטב את הצעדים האלה, הדיונים שיכואו לאחר מכן יכולים להיות דיונים עקרים. הגדרת השינויים הספציפיים האלה היא נחוצה ביותר.

בשנים האחרונות חזינו בתופעה הזאת: מצד אחד, התוצר הלאומי הגולמי שלנו לא עלה, ומצד שני — הצריכה הפרטית גאתה. ואנחנו שואלים: איך אנחנו כולמים את הצריכה הפרטית? ואני מתחילים לחשוב, שתופעת העלייה בצריכה הפרטית היא, כעצם, בעיית הכעיות של המשק. ואנו מתעלים את כל קו החשיבה שלנו, או חלק גדול של קו החשיבה שלנו, לשאלה, כיצד אנו מורידים את הצריכה הפרטית. ומובן, שאם רוצים להוריד את הצריכה הפרטית — צריך לצמצם את ההכנסה הפנויה, והצעדים הבדויקים לכך הם עוד מסים ושחיקת השכר.

אני רוצה לומר — במלוא מידת האחריות שאני מסוגל לה — שאם נמשיך בקו זה של ניסיון להורדת הצריכה הפרטית בדרך של מיסוי נוסף או בדרך של שחיקת השכר, נעשה שגיאה חמורה ביותר. אנחנו לא יכולים עוד לצפות להכריז את המשק בדרך של מיסוי נוסף או של שחיקת השכר — ליטול דווקא מההכנסה הפנויה של האזרחים הישרים במדינה. השכר נשחק בשנים האחרונות, ספגנו הרבה מאוד מסים חדשים, אבל הצריכה הפרטית עלתה, צריך להבין למה היא עלתה. הכעיה איננה כעיה של הגידול בצריכה הפרטית; הבעיה היא מדוע מבנה המשק שלנו הוא כזה, שכאשר התוצר הלאומי הגולמי אינו גדל, בכל זאת עולה הצריכה הפרטית. זו השאלה העיקרית.

היו"ר מ' כהן-אביב:

חבר הכנסת לין, אומנם זה נאום הבכורה שלך, אבל עברת בהרבה על הזמן.

אוריאל לין (הליכוד):

אני מסיים, תן לי שתיים-שלוש דקות.

אנחנו מייצרים מעט. לפי דעתי, אדוני ראש הממשלה, נקודת המוצא לפתרון בעיות הכלכלה חייבת להיות הדרך שבה אנחנו נשנה את שיעור היצוא לנפש בישראל, איך אנחנו מגדילים אותו מ-2,600 דולר ל-5,000, 6,000 דולר — דבר שלדעתי הוא אפשרי. דבר זה דורש שינוי מבני של ממש, הוא דורש שינוי של מבנה לעומק, הוא דורש להיצמד לתוכנית ברורה לתקופה של חמש שנים לפחות.

ידיברתם על גיוס הון זר מחוץ-לארץ במונחים של מיליארדי דולרים. היום ניסיתי לחייב מביתי כחל-אביב לירושלים ולחיפה, והקורס הבין-עירוניים היו תפוסים. יש מפעלים בישראל שלא יכולים לקבל קו טלפון. גם יש היום בעלי מפעלים בישראל, שלא יקימו מפעל באזור פיתוח, כי את שירותי התשתית המינימלית אין נותנים להם. אני מציע: הכה נגד לקרקע ונבחר את הבעיות הבסיסיות שלנו. איך ייתכן פער עצום כזה?

והדבר המרכזי, לפי דעתי, חייב להיות שינוי מבנה התעסוקה. עלינו לשנות את מבנה התעסוקה בישראל בדרך החיובית. הור אומר, שעלינו לחקוף קודם כול את העובדה הבעייתית, שמעטים מאוד, לא יותר מ-34%, מבין אוכלוס בישראל אכן מועסקים — זאת על-פי הנתונים של המכון לפירוק העבודה והייצור. לא יותר מ-34% של האוכלוסייה בישראל נמצאים בכוח העבודה, לעומת שיעורים של 47% בכריטיניה או 53% בשבדיה. בישראל עובדים מעט מאוד אנשים, מעט מאוד אנשים משתכרים בה, וגם אותם אנשים המשתכרים, משתכרים על-פי מבנה תעסוקה מצוות מאין כמוהו: 420,000 — 440,000 עובדים נמצאים בשירותים הציבוריים, ובכל יחידה כלכלית או ציבורית יש אבטלה סמויה, המעלה את עלות העבודה, והקידום בשכר אינו בהכרח פועל יוצא של הגידול בתפוקה.

אם אנחנו רוצים לדבר על אמנה חברתית — הכה לא נבוכו את האמנה החברתית הזאת על צעדים כלכליים שהם בכחינת צעדי בלימה בלבד. הכה נעשה אמנה חברתית לשינוי מבנה המשק, הייתה אומה, בראש ובראשונה — לשינוי מבנה התעסוקה במשק.

היו"ר א' כהן-אביב:

תודה לחבר הכנסת אוריאל לין, רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר, ואחריה — לחבר הכנסת יהושע מצא.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול חובה נעימה היא לי לומר את חבר הכנסת אוריאל לין בנאום הבכורה שלו. אינני מכירה את אוריאל לין אישית, ואני שמחה להכיר אותו דווקא דרך נאומי, שהיה כמעט הרצאה כלכלית מאלפת, המעידה על כך שהוא בא — עד כמה שתחקרתי את חברי, חלק מהדברים ידעתי, אבל קצת הייתי צריכה לומר — מעולם המעשה. והוא ידוע כשנאבק על דעותיו ועמדותיו העצמאיות. אנחנו יודעים, שאוריאל לין היה ממונה על רשות ההשקעות בארצות-הברית ובקנדה, היה ממונה על מינהל הכנסות המדינה, היה מנכ"ל משרד האנרגיה, וגם משך — ואולי עודו משך — את ידו כעת, בעיתונות. על כל פנים, כבעלת ניסיון, שהגיעה לכנסת מעולם המעשה, אני רוצה

אם נתבוננו בחברות הממשלתיות, האמינו לי, יש הרבה מאוד בזבזו, יש הרבה מאוד פונקציות מיותרות. כואו נתחיל לטפל גם בחברות הממשלתיות. כואו נתחיל לעצור את הזבזבו במשק הציבורי, שעליו יש לנו שליטה.

אומר עוד דבר, לא ייתכן שגוף ציבורי יצבור גירעונות על חשבון קופת המדינה. אם זו רשות מקומית ואם גוף ציבורי אחר, אנחנו נותנים תקציבים נתונים, ועל פריצת התקציב חייבת להיות סנקציה ברורה. לא ייתכן שיצאו מתוך הנתה שאפשר לבזבז ולאחר מכן לקבל כיסוי מקופת המדינה. זו היתה אחת הנורמות שעל-פיהן הותר לבזבז את כספי הציבור. גם כאן אנחנו צריכים לעשות שינוי רציני ביותר.

להקטין את הצריכה הפרטית — כן, אבל רק בדרך של עידוד החיסכון ורק בדרך של מאבק אמיתי בהון השחור. ראש הממשלה אכן אמר היום שרוצים להיאבק בהון השחור. חברי הביח, אני מצהיר שבשנים האחרונות לא נעשה מאמץ רציני להיאבק בהון השחור. כשאנחנו מדברים היום במונחים של תוכנית כלכלית, שבה צריכים לתח קורבנות, לא ייתכן שתמיד נחזור לאותו אורח ישר. הסיבה שלא נאבקים בהון השחור היא, שלא רוצים להתמודד עם בעיות מינהליות וארגוניות, כי אלו הן הבעיות הקשות. פה יש "כאב ראש", כאן לא נעים להתמודד. הרבה יותר קל להטיל מסים חדשים ולהתווכח האם מס זה הוא טוב או לא, או לנהל ויכוחים תיאורטיים האם טוב שהיה הרבה מסים או מעט מסים. גם ויכוחים כאלה שמעתי לפני כמה ימים, כאלו חסרים לנו בישראל כמה מסים.

יש בכוחו של מנגנון המסים להתמודד עם בעיית ההון השחור. זה חייב להיות חוד החנית של התוכנית הכלכלית, משום שהצריכה של מחזיקי ההון השחור היא הבזבזנית ביותר. אדם שיש לו הון שחור מוציא אותו בקלות, והוא יוצר לנו בחברה הישראלית, דפוסי צריכה, ואנשים שאין להם כסף ממסים לחקות זאת. מחזיקי ההון השחור הם המובילים את הצריכה הבזבזנית במדינה.

לא ייתכן שנדבר היום במונחים של הקמת ועדות, כי יש צעדים שאפשר לעשותם מיד, ואני אומר זאת באחריות: לא מושהה לעוד כמה חודשים. עד שתוקם ועדה, ועד שתיתן את המלצותיה, יש הרבה מה לעשות. המאבק בהון השחור חייב להיות מאבק אמיתי בגידול הצריכה הפרטית ונטילה מאלה שעד היום לא נשאו בעול. כאן אנחנו צריכים לתח תשובה אמיתית.

צמצום הגירעון התקציבי של הממשלה צריך להיעשות. לדעתי, בשני אופנים: האחד הוא צמצום הצריכה הציבורית, ואינני מתכוון לחשלושי העברה שאנחנו מעבירים, אני מתכוון כרגע לצריכה ציבורית ישירה ואמיתית, להוציא, כמובן, יבוא ביטחוני. אני מציע שאנחנו נקצץ את הסובסידיות כמעט עד חיסולן המוחלט. אין לנו ברירה. במקום גירעונות, במקום הזרמה במשק, עדיף לנו שנקצץ את הסובסידיות וניתן את הסיוע למי שזקוק לו באמת, ולא נעודר בזבזו מצד אחד וגירעונות בתקציב מצד אחר.

אבל בעיקר, לדעתי, חייבים לתקוף את הבעיה של גידול הבסיס היצרני במדינת ישראל. חברי הביח, אם תיקחו נתונים משורים, תראו שהתפוקה הממוצעת ליצוא לנפש בישראל אינה עולה על 2,600 דולרים לשנה. בדקתי זאת כמה פעמים. במדינות שאנחנו צריכים לשאוף להשתוות אליהן, כמו דנמרק, בלגיה, הולנד, מדינות שמוציאות על רווחה כמו ישראל וגם הן שיעור המסים גבוהים, התוצר הממוצע ליצוא, או היצוא לנפש, הוא לא פחות מפי שניים או שניים-יחצי מבישראל.

אני חושבת שאת הלקח הזה אסור שנשכח. לא ייתכן לקיים חיים במדינה שאין בה איזון בין מצב המדינה, בין מה שהמדינה יכולה לתת, לבין מה שהאזרח רוצה לקחת. נדמה לי שזו נורמה שאנו צריכים לחזור ולתנן לה.

הנורמה השנייה היא הנורמה של עבודה. הצעתי הראשונה לסדרה היום של הכנסת לפני קרוב לשלוש שנים היתה על הצורך לחזור לעבודה, לעבודה עברית, לעבודה ישראלית, לחזור לענפים שיצאו מהם.

בוויכוח על ממדי האבטלה הצפויה אנחנו שומעים מצד אחד על סכנות האבטלה ומצד שני על הימצאות מקומות עבודה. רק לפני שבוע קראתי שבענף העץ, למשל, יש 10,000 מקומות, ואני יודעת על מקומות עבודה בחתיכות ומקומות עבודה בענף המזון. השאלה היא איך מביאים את האנשים לעבוד בעבודות האלה, ולא רק על-ידי קריאה. לא מספיק רק לקרוא לעבודה. בכנסת הקודמת היה לנו ויכוח על שינוי החוק של דמי אבטלה ועל הצורך לחייב אנשים צעירים עד גיל 25 ללכת ולעבוד בכל עבודה מתאימה. אבל האמירה הזאת כלבד איננה מספיקה. היה לי ויכוח גם עם חבר הכנסת זאק אמיר וגם עם חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו, כשהיינו בדימונה וראינו מצד אחד מציאות של מחסורי עבודה, ומצד אחר עובדים שמביאים אותם מרצועות עזה ומיהודה ומשומרון, מפני שהצעירים המקומיים אינם רוצים לעבוד בעבודות הללו. הצעירים אינם רוצים לעבוד בעבודות הללו. מפני שהם יודעים שאין בהן אלטרנטיבה של עבודה אחרת, ומפני שהם יודעים שאין להם שחר בעבודות הללו, ואין בהן כבוד אם אין בהן שחר. אילו ידעו אותם צעירים שמתר יקום בעיירת הפיתוח שלהם מפעל מתוחכם, הם היו מוכנים לעבוד זמן מסוים בעבודה שאולי איננה מקצועית ואיננה מתאימה לכישוריהם.

בקווי היסוד של ממשלת האחדות יש סעיף המדבר על שכר מינימום ויש סעיף המדבר על עבודה. אמר חבר הכנסת דותן, או משהו אחר, שכפי שאנחנו מציאות את הצעירים עובדים בחתונות דלק ובהדקת טפטס ובמסעדות בחוף-לארץ, יעבדו גם כאן. אבל, אמרת: הם יעבדו כאן אם הם ידעו שמחר תהיה להם אפשרות של בחירה, של עבודה אחרת המתאימה לכישוריהם.

שר העבודה דיבר על דוגמה אישית, ללכת יום אחד לעבוד בעבודה קשה. נדמה לי שמרביתנו עבדנו ועובדים בעבודות יכולים לתת דוגמה כעניין הזה. אבל לצד הדוגמה צריכים לתת גם פתרונות אמיתיים, ואז יהיה לנו כוח לחנך ולדרוש לחזור לנורמה שכל עבודה היא מכובדת, שכל עבודה שצריך לעשותה היא מכובדת. יש ערך שנקרא שוויון ערך העבודה, שצריך לתת תמריצים לחינוך מקצועי. הדברים האלה, נדמה לי, יוכלו לעזור לנו גם בהווה להביא יותר צעירים לעבודה, לכל עבודה שצריך לעשותה.

נורמה שלישית שאני רוצה להעלותה, וגם היא מוזכרת בקווי היסוד של הממשלה, היא הנורמה של הסובלנות. אם אנחנו רוצים לגייס עם שלם — איננו יכולים לגייס עם שלם אם קיים קיטוב בין עדות שונות, בין תפיסות עולם שונות, בין אמונות שונות וכן הלאה. לא שאני חושבת שכאשר ימי המשיח ואסור שיהיו חילוקי דעות, אבל מוכרחים גם לנסות ולשמר, להקשיב וללכת אח דעתו של הכולל. ויותר מזה שמדיאנה אותי מידת הסובלנות שבינינו, בין אזרחי המדינה היהודים, מדאיים אותי היחס וההקצנה שלנו כלפי בני המיעוטים החיים בתוכנו.

אני, כאזרחית החיה כל חייה ביישוב ספר, יודעת, שאנחנו חייבנו תמיד להבחנה ברורה מאוד בין היחס לאזרח בן

לאחל לך, שלא תוכה בהלם כאשר תיכנס לכנסת, לעולם הדרכת, במשך הזמן מתברר, שמן הדיבור הזה יוצא גם עיבור; וככל שיהיו כאן יותר אנשי מעשה שיש מאחוריהם ניסיון מבורך של עשייה, אני מקווה שהתוצאה תהיה יותר ברוכה. אני מאחלת לך באמת עבודה פורייה ככנסת.

ולנושא הגדון: זה ניסיון ראשון שלי להשתתף בדיון מדיני וכלכלי כחברה בקואליציה. לא סדר הוא, שההחלטה ללכת לממשלה מוסכמת, לממשלה של אחדות לאומית, התקבלה אחרי לבטים קשים מאוד, ואעיר על עצמי: הלכתי לעניין הזה מפני שהרגשתי שאין לנו ברירה, שההיתוחים שאנחנו חייבים לעשות היום מחייבים את הגב הרחב ביותר שיוכל לתת להם כתר. בהחלט נחתי אמון בממשלה שהוקמה ונחתי לה את כל הקרדיט. שתצליח במטלות ששמה לפניה, מטלות אשר באר לידי ביטוי בקווי היסוד שלה. עם זה, צר לי לומר — גם כאזרחית וגם כחברת הכנסת — שכלל שעיבר יותר זמן מאז הקמת הממשלה, כן הולך ופוחת הקרדיט שניתן לה. עדיין לא הגושלה לנו תוכנית כוללת — חברתית, כלכלית, ביטחונית — לתקיפת הבעיות הקשות שאנחנו עומדים בפניהן.

אני בטוחה שהעם שלנו, שהוכיח את עצמו בהרבה תקופות קשות, מוכן היה לתת כתר, לו הביאו בפניו דברים ברורים, אפילו קשים. אני יודעת שהדברים מורכבים, ושלא קל להביא אותם, ולכן, כנראה, הם מתעכבים. אבל בכל זאת אני פונה לראש הממשלה: אל נזכבו את הקרדיט שניתן לנו; אנו מוכרחים להשיג, כמה שיותר מהר, את הסכמת השותפים הבכירים לביצוע תוכנית כזאת, על-מנת שנוכל לתבוע מכל אלה הנתבעים לגלות פטריטיזם כלכלי — כפי שאמר כאן ראש הממשלה כנאומו היום, ולדעת, לא רק פטריטיזם כלכלי — להיענות לאתגרים שהממשלה חציב בפנינו.

אמרת שאני מאמינה שהעם שלנו — והוא הוכיח זאת — כאשר מעמידים בפניו חזון ומראים לו דרך לבצע את החזון הזה, נוהן כתר ומוכן להדק את התגורה. אנחנו יודעים שהיו תקופות שבהן היה לנו מעט מאוד, אך יכולנו לתת — ונתנו — כל כך הרבה. אני לא יודעת היכן נוסחת הקסם שאפשרה את הדברים האלה, אבל נדמה לי שהיו כמה נורמות חברתיות וציבוריות, שבכוחן יכולנו לגייס את כל כוחו של העם, והוא אינו מועט.

אמר כאן היום חבר הכנסת גדעון גדות: סדר לאומי חדש. הוא חזר על הדברים האלה כנאומו כמה וכמה פעמים. אינני יודעת אם צריך סדר לאומי חדש. אבל אני חוששת, שבין כל הדברים, אנו נשכח, שהמצב הזה לא בא עלינו כגזירה משמים. אני אומרת זאת את מתוך רצון להאשים מישהו, אלא משום שאם לא נלמד את הלקחים, למה הנגענו למצב הזה — גם לא נדע לצאת ממנו ולהתמיד במצב אחר לאורך זמן.

לכן אני רוצה, ברשותך, אדוני היושב-ראש, לגעת בכמה נורמות, שנדמה לי שאנחנו צריכים לחזור ולתנן להן. הנורמה הראשונה, נדמה לי שהיא השתבשה אצלנו, היא הנורמה של "אכול ושתה", ו"היום", ו"כאן", ו"עכשיו", ו"אני לעצמי" ו"השאר אינו מעניין אותי", ו"אני לעצמי כמה שיותר", וכל האזהרות שנשמעו מעל כמת הכנסת ומעל במות אחרות על התמטטות כלכלית ועל הקטנת הייצור ועל הפסקת הייצור ועל התרוקנות האוצר ועל דהירת האינפלציה עברו, כנראה, ליד האוזן, בגלל הנורמה הזאת של "אני לעצמי". ולא חשוב, ולא חשוב, מה יהיה מוטל על הבנים ועל הנכדים. לא חשובים על המחיר ולא חשובים על המחרתיים; ותוך כדי כך מאבדים גם את היום, גם את ההווה.

לבנון. הביקורת עליה וכן הלאה. הממשלה התחייבה להוציא את צה"ל מלבנון, ואני מקווה ומאמינה שהיא עושה מאמצים לכך. עם זאת, אין לצאת מלבנון בלי להבטיח את יישובי הגליל, להבטיח את ביטחונם מצד אחד, ומצד שני לחנך אותם לעמוד גם כשצריך לספוג מכוח, אם זה הכרח קיומי של מדינת ישראל. אין לעשות דברים בפזירות, אם הם על חשבונם של יישובי הגליל. נרמה לי שכאשר הובאו הדברים מעל הכמה נאמר במפורש: יציאה מלבנון בחוץ שישה-שמונה, תשעה חודשים. אני מצטרפת בהחלט לכך שאסור לנו להפסיק לתבוע מן הממשלה למצוא את הדרכים להוציא את צה"ל מלבנון, ועם זאת, להבטיח את שלום הגליל.

נורמה אחרונה שאני רוצה לנעוץ בה — וכזה לסיים — היא הנורמה של ההתנדבות, ההתנדבות למען העם ולמען המדינה. חבר הכנסת אוריאל לין, שדיבר לפני, דיבר על דוגמה אישית. אנחנו מכירים תקופות שבהן היה נהוג המונח "אחריו". נרמה לי, שהגיע הזמן לחדש גם את הנורמה הזאת ולקרוא לצעירים — ולא רק לצעירים — לשנות שירות.

ברשותך, אני רוצה להביא דוגמה מהתנועה הקיבוצית. אדוני ראש הממשלה, הזכרת היום את החק"ם והזכרת הורדה של 5% ברמת החיים; והיו גם הורדות יותר גדולות. אני רוצה פשוט להביא דוגמה. אנחנו נוהגים לתבוע מבינו שנת שירות. פעם זה נקרא שנת שירות שלישית, כיום זו כבר שנת שירות המשימות שהטלנו: התיישבות חדשה, צבא קבע, הדרכה בצעירים. אנחנו מגייסים לזה היום משפחות של בני 50, 60 ו-65, ומשפחות הולכות ומתנדבות ויושבות במצפים בגליל וכישובים חדשים ועוזרות לחברים הצעירים להתחיל את חייהם. אני חושבת, שבתקופה כה קשה לנו הגיע הזמן לקרוא לכל הציבור לחדש את הנורמה הזאת. מותר גם להתנדב ולתת משהו מעצמנו לשירות העם.

נרמה לי, שאם נעסוק קצת בדברים אלה יהיה לנו יותר כוח להיענות לתביעות — ולתביעות קשות — שאני מצפה שתבואנה, על-מנת שנצליח לצאת מהמצב האומלל שבו אנחנו נמצאים.

אני מאחלת לממשלה ולראש הממשלה שיעליתו לגבש מהר ככל האפשר תוכנית כוללת ולהביא אותה לפנינו.

הי"ד מ' כהן-אבידב:

תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר.

חברי הכנסת, אנחנו נפסיק את הדיון. ההמשך יתקיים מחר. הישיבה הבאה תתקיים, אם ירצה ה', מחר, יום שלישי, בשעה ארבע אחרי-הצהריים. הישיבה נעולה.

הישיבה נעולה בשעה 20:02.

מיעוטים, שהוא שווה זכויות לנו והוא נאמן למדינה, לבין התייחסות לאויב שמתקיף אותנו. דבר זה השתכש אצלנו. אם אנחנו מדברים על מדיניות ביטחון — גם זה חלק מהעניין הזה. נרמה לי שבנושא הזה מוכרחים לעשות במיוחד היום, כאשר אנחנו עדים לתופעת ההכניס. אינני רואה כאן את חבר הכנסת כהנא, אינני מבקרת אותו כשם שאני מבקרת את העם שאפשר לתופעה הזאת להגיע לכנסת, ודרך הכנסת — להגביר את ההקצנה. נרמה לי שזו נורמה שהממשלה מוכרחה להתמודד איתה.

נורמה דביעית — נושא ההתיישבות.

הי"ד מ' כהן-אבידב:

חברת הכנסת סולודר, אני מבין שזה הנושא האחרון.

עדנה סולודר (המערך):

אני מקווה שלא הבאת בחשבון את דברי הברכה שלי.

הי"ד מ' כהן-אבידב:

האמיני לי שלא הבאתי. רשום אצלי הכול. זה לא נאום בכורה שלך, ולכן העדתי לך.

עדנה סולודר (המערך):

בסדר. אם תיתן לי עוד ארבע דקות אני אקצר.

השתכש אצלנו גם עניין ההתיישבות. אני חושבת שאסור לנו להפסיק את ההתיישבות באותם חלקים שיש לנו עליהם קונסנסוס. מפני שהבראת משק המדינה היא עניין אשר תלוי גם בפיתוחה של המדינה, ואסור שנעצור את פיתוחה של המדינה. פיתוחה של המדינה — זה אומר להמשיך וליישב את אותם אזורים שיש לנו עליהם קונסנסוס, אם הגליל, אם הגולן, אם הבקעה, אם הנגב ואם הערבה או גוש-עציון. על האזורים האלה יש קונסנסוס. הם אינם עומדים מול עיירות הפיתוח ובמקומן. חלק גדול מעיירות הפיתוח נמצאות שם. כשבועות אלה אנחנו מתכשרים על כך שבגליל כבר אין לנו רוב יהודי. ואנחנו מדברים על שלום הגליל, והגליל מתחבר עם גבול לבנון. נרמה לי שזה חלק מהדברים שאסור שישתכשו, ובמחוי יד אחת נאמר לעצור התנחלות. אסור לעצור את ההתיישבות ואסור לעצור את הפיתוח, כי הם בנפשנו. באותם אזורים ששם צריך לעשות את זה יש עליהם קונסנסוס לאומי.

אני רוצה לנגוע עוד בשתי נקודות. ביטחון הגליל — שמעתי את דברי חבר הכנסת יוסי שריד, ואני שומעת את התביעה החוזרת ונשנית: יציאה מלבנון מייד, כאן ועכשיו. עמדי בתחלת דברי על הנורמה של כאן ועכשיו, כמובן, להבדיל אלף הבדלות.

ושוב, אני אומרת מניסיוני האיש: ברור שכולנו כעד הוצאת צה"ל מלבנון. לא אכנס עכשיו. מקוצר הזמן. למלחמה